

ბიულეტენი

№ 15
1998
საქართველი

საქართველოს
სტრატეგიული კვლევებისა
და განვითარების ცენტრი

სოციალური მდგომარეობა
საქართველოში

საქართველოს საღაზღვევო
სისტემა

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

პროექტის დაფინანსებისათვის
განსაკუთრებულ მადლობას ვუხდით
ფრიდრიხ ებერტის ფონდს

C 99 - 02473

**საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა
და განვითარების ცენტრი**

ბრიგოლ ფანცულანია

სოციალური მდგომარეობა საქართველოში 2

გიორგი ბარბაქაძე

საქართველოს სადაზღვევო სისტემა 24

„Soziale Lage in Georgien. Versicherungssystem“. Seminarmaterialien vom
20. Oktober 1998
(„Sozialuri mdgomareoba saqartweloschi. sadasgwewo sistema“)

© საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი
© FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

C 99 - 02473

სოციალური მდგომარეობა საქართველოში

■ გრიგოლ ფანცულაია ანა ჩიბუხაშვილი

სოციალური სფერო - საბაზრო ეკონომიკისაკენ მიმავალი ეკონომიკური რეფორმების გზის განუყოფელი ნაწილია. ჩვენი ქვეყნის, ისევე როგორც ამ გზაზე მდგარი ყველა სხვა სახელმწიფოს ეკონომიკურ პოლიტიკაში სოციალურ საკითხებს განსაკუთრებული ადგილი უნდა ეჭიროს.

პოსტკომუნისტური ქვეყნებისათვის მეტად ძნელია რეფორმების სანჯის ტაპზე სოციალური სფეროს წარმატებაზე ლაპარაკი, რადგან ისინი იმ სახელმწიფოების მემკვიდრეები არიან, სადაც სოციალური უზრუნველყოფა განსაკუთრებულ დონეზე იყო აყვანილი და ხალხი მიეჩნია მაღალ პენსიებს, ხელფასებს, დასაქმების აბსოლუტურ დონეს, უფასო ან პრაქტიკულად უფასო მომსახურებას და ა.შ. თუმცა უნდა ვაღიაროთ, რომ როგორც ქვეყნის მემკვიდრეც არ უნდა იყო, რვა წლის არსებობის მანძილზე იმაზე ბევრად მეტის მიღწევა შეიძლება ქვეყნისათვის პრიორიტეტულად აღიარებულ სფეროში, ვიდრე ეს ჩვენმა ქვეყანამ გააკეთა.

უკანასკნელი წლების განმავლობაში ქვეყანაში მიმდინარე ურთულესმა პოლიტიკურმა და სოციალურ ეკონომიკურმა მოვლენებმა მძიმე მდგომარეობა შექმნეს სოციალურ სფეროში.

ბიუჯეტის მთლიანი ხარჯების 50,3% სოციალური სფეროს დაფინანსებაზე მოდის

არ შეიძლება ხაზი არ გაეცვას იმ სასიკეთო ძვრებს რომლებსაც სირთულეების მიუხედავად ადგილი ჰქონდა ჩვენი ქვეყნის სოციალურ სფეროში, რაც თავის

ერთერთ გამოხატულებას 1994 წლიდან მოყოლებული სოციალური ხარჯების ზრდაში ჰპოვებს (იხ. ცხრილი №1). არც მეორე ფაქტორია ყურადღების გარეშე დასატოვი — ძნელია მსოფლიოში მოიძებნოს ქვეყანა, რომლის ბიუჯეტშიც ხარჯების ამდენი წილი მოდის სოციალურ ხარჯებზე. კერძოდ 1998 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში სოციალური ხარჯების დაფინანსებაზე 472 მლნ ლარია გამოყოფილი,

რაც მთლიანი ხარჯების 50,3% შეადგენს, აქდან უდიდესი ნაწილი — 278,6 მლნ ლარი (სახელმწიფო ბიუჯეტში) მოსახლეობის სოციალური დაცვის ღონისძიებებზეა მიმართული (იხ. ცხრილი №2).

წინ გადადგმული ნაბიჯების მიუხედავად სოციალურად ორიენტირებული ქვეყნის სტატუსზე საქართველოს პრეტენზია ნამდვილად არ უნდა გააჩნდეს, რაზეც ნათლად მეტყველებს ქვეყნის სოციალური ორიენტაციის დონის განსაზღვრის მსოფლიოში აპრობირებული მეთოდის გამოყენება, კერძოდ სოციალური ხარჯების წილის გაანგარიშება მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში. იმის გამო, რომ ჩვენის ქვეყნის ბიუჯეტი სრულად ვერ ასახავს მ.შ.პ.-ს და მის მხოლოდ 12% შეადგენს (1998 წლის გეგმიური მაჩვენებლები), ბიუჯეტში სოციალური ხარჯების აშეღა წილი არავითარ ეფექტს არ იძლევა მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში. 1997 წლის ბიუჯეტში სოციალური დაცვისა და სოციალური დახვედვის ღონისძიებებზე გეგმით გათვალისწინებულმა ხარჯებმა მთლიანი შიდა პროდუქტის 3,2% შეადგინა, წელის კი ეს მაჩვენებელი, როგორც დაგეგმილია 3,8 %-ს მიაღწევს. (იხ. ცხრ. №3)

სოციალური ხარჯების ზრდის ტენდენცია სახეზეა, მაგრამ თუ საქართველოს სოციალური ორიენტაციის დონეს მსოფლიო მასშტაბით შევადარებთ, აღმოჩნდება, რომ ამ მაჩვენებლებით საქართველო არა მარტო განვითარებულ, არამედ ბევრ განვითარებად ქვეყანასაც ჩამოუვარდება. (იხ. ცხრ. №4)

სოციალური ხარჯების ფილით მთლიან შიდა პროდუქტში საქართველო გავრცელებულია დაფინანსებაზე და აბსოლუტური მაჩვენებლით დაფინანსებაზე

უნდა ვაღიაროთ, რომ ჩვენსაირ მდგომარეობაში მყოფი ქვეყნისათვის 278,6 მილიონი ლარის დაგეგმვა ბიუჯეტში სოციალურ ხარჯებზე არც თუ ცუდი მაჩვენებელია, მაგრამ აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყნის პოლიტიკისა და

შესაბამისად ბიუჯეტის სოციალური ორიენტაციის დონე არ შეიძლება განისაზღვროს მარტოდონ სოციალური ხარჯების გეგმიური მაჩვენებლების ოდენობით, მითუმეტეს თუ გავითვალისწინებთ, რომ გეგმიური და ფაქტიური სოციალური ხარჯები, ისევე როგორც ყველაფერი სხვა ჩვენ ქვეყანაში მნიშვნელოვანად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. თუ 1997 წელს სოციალურ ხარჯებზე 200 821 ათასი ლარი იყო გამოყოფილი, რეალურად კი 194 971 ათასი ლარით დაფინანსდა, რაც დაგეგმილის 95 % იყო: უნდა ვაღიაროთ, რომ შესრულების ასეთი დონე საქართველოს ბიუჯეტისათვის არც თუ ცუდი მაჩვენებელია, რადგან ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი საერთოდ 88%-ით შესრულდა.

სოციალური სფერო 1998 წელს 15 მილიონ ლარს ვერ მიიღებს

თუ ვივარაუდებთ, რომ 1998 წლის ბიუჯეტში სოციალური ხარჯები იგივე პროცენტით შესრულდება, სოციალური სფერო ვერ მიიღებს დაახლოებით 15,1 მილიონ ლარს, რაც ძალზე დიდი დანაკლისი იქნება ისედაც გაჭირვებაში მყოფი ხალხისათვის.

ქვეყნის სოციალურად ორიენტაციის დონე თუ ბიუჯეტის ხარჯების მხრივ იმდენად არ იგრძობა, განსაკუთრებით ნათლად იჩენს თავს საგადასახადო კოდექსში, სადაც ერთერთ ყველაზე მნიშვნელოვან გადასახადს სოციალური გადასახადი წარმოადგენს.

სოციალური გადასახადი წარმოადგენს სოციალური უზრუნველყოფის და დასაქმების ერთიანი სახელმწიფო ფონდის ფორმირებისათვის აუცილებელ შენაჭანს.

სოციალური გადასახადის გადამხდელებად ითვლებიან დამქირავებელი მენარმე ფიზიკური პირები და იურიდიული პირები, რომლებიც შრომას უნაზრაურებენ საქართველოში დაქირავებულ ფიზიკურ პირებს; ფიზიკური პირები - მენარმეები და იურიდიული პირები, რომლებიც ეკონომიკურ საქმიანობის განხორციელებისას შრომას უნაზრაურებენ იმ ფიზიკურ პირებს, რომლებიც მათ საქართველოში უწევენ მომსახურებას ხელშეკრულების საფუძველზე ან მის გარეშე; ფიზიკური პირები, რომლებიც საქართველოში

ენვეიან სამენარმეო საქმიანობას ან იღებენ ანაზრაურებას ზემოთ ჩამოთვლილი პუნქტების მიხედვით.

სოციალური გადასახადი საქართველოში საქართველოს სტანდარტებიდან გამომდინარე საკმაოდ მაღალია

სოციალური გადასახადის განაკვეთებიდან თუ ვიმსჯელებთ (ხელფასის ფონდის 27% სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში, 1% დასაქმების ფონდში და 1% ფიზიკური პირების ხელფასიდან სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში), საქართველო საკმაოდ სოციალურად ორიენტირებული ქვეყანაა, რადგან საერთაშორისო სტანდარტებიდან გამომდინარე სოციალური გადასახადი საქართველოში საკმაოდ მაღალია.

(იხ. ცხრ. №5)

უნდა აღინიშნოს, რომ სოციალურს გადასახადს თავისი მოცულობით ბიუჯეტის შემოსავლებს შორის მეორე ადგილი უკავია დამატებითი ღირებულების გადასახადის შემდეგ. სოციალური გადასახადით ამოღებული თანხის მოცულობა ყოველწლიურად იზრდება და 1998 წლისათვის იგი 152 მილიონამდე დაგეგმილი, რაც გასული წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს 103 პროცენტით აღემატება. (იხ. ნახ. ნახ. №6)

როგორც აღნიშნეთ სოციალური გადასახადს ერთერთ ყველაზე მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ბიუჯეტის შემოსავლებს შორის და როგორც დაგეგმილი იყო 1997 წელს მისი წილს საგადასახადო შემოსავლებში 12,7% უნდა შეედგინა (აქედან 12,3% სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში და 0,4% დასაქმების ფონდში), მაგრამ ტრადიციულად გადასახადის ამოღება სრულყოფილად ვერ მოხერხდა, მაგრამ სოციალური გადასახადის შესრულების მაჩვენებელია 95,2% (აქედან 94%-ით სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში და 105%-ით დასაქმების ფონდში) ბიუჯეტის შემოსავლების საშუალო შესრულების მაჩვენებელს 92%-ს გადააჭარბა და ამის გამო სოციალური გადასახადიდან მიღებულმა შემოსავალმა შეადგინა საერთო შემოსავლების 13,1% (შესაბამისად 12,6% სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში

და 0,6% დასაქმების ფონდში) (იხ. ცხრ №7)

1998 წლისათვის დაგეგმილია, რომ სოციალური გადასახადის წილი საერთოდ ბიუჯეტის შემოსავლების ნაწილში 20,8%-ს შეადგენს, მაგრამ თუ ქვეყანაში არსებულ ტენდენციას გავითვალისწინებთ (სოციალური გადასახადების ამოღება უფრო მაღალი პროცენტით ხდება, ვიდრე შემოსავლები ერთად), ეს მაჩვენებელი 1-2 პროცენტით მეტი იქნება.

სოციალური გადასახადი რომ საკმაოდ მაღალია საქართველოში, მსოფლიო სტანდარტებიდან გამომდინარე, ეჭვს არ იწვევს. მართალია საქართველოში ძალზედ მძიმე სოციალური მდგომარეობაა და ქვეყანას დიდი რაოდენობით ესაჩიროება თანხები სხვადასხვა სოციალური პროგრამების დასაფინანსებლად, მაგრამ სოციალური გადასახადის ასეთი სიდიდე, მხოლოდ ერთით შეიძლება აიხსნას, ეს არის სახელმწიფოს მცდელობა მთელი სოციალური ტვირთი ქვეყანაში დააკისროს მხოლოდ გადასახადების გადამხდელებს, რითაც თავიდან იქნება აცილებული ურჩი გადამხდლებისაგან თანხის ამოღების აუცილებლობა.

ამ ფაქტზე ნათლად მეტყველებს 1998 წლის ბიუჯეტში სოციალური გადასახადისაგან ამოსაღები თანხების გაანგარიშების მეთოდი. საქართველოს სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდის შემოსავლების ნაწილი განსაზღვრული იქნა შემდეგნაირად.

სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდის შემოსავლების გაანგარიშება 1998 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის

1. ეროვნულ მეურნეობაში დაქირავებით მომუშავე მუშაკთა საპროგნოზო რიცხოვნობა ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) - 1540 ათასი კაცი

2. საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა საპროგნოზო რიცხოვნობა - 360 ათასი კაცი.

3. საშუალო ხელფასის პროგნოზი 1998 წელს, თვეში ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით - 45-60 ლარი

4. საშუალო ხელფასის პროგნოზი 1998 წელს, თვეში საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით - 35-45 ლარი

5. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი ეროვნულ მეურნეობაში 1998 წელს:

1540 ათ. კაცი X 53 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 979,4 მილიონ ლარს

6. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით 1998 წელს:

360 ათ. კაცი X 40 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 172,8 მილიონ ლარს

7. დაუბეგრავი ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი 1998 წლისათვის (ძალოვანი სტრუქტურების მოსამსახურეები)

60 ათ. კაცი X 80 ლარზე X 12 თვეზე = 57,6 მილიონ ლარს

8. დასაბეგრი ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი საბიუჯეტო სფეროში 1998 წელს:

172,8 მილიონ ლარს - 57,6 მილიონი ლარი = 115,2 მილიონ ლარს

9. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის განაკვეთი დაქირავებულთათვის --- 27%

10. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის განაკვეთი ფიზიკური პირებისათვის --- 1%.

11. მობილიზაციის საპროგნოზო დონე (ამოღების კოეფიციენტი) 1998 წლისათვის - 0,5

12. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს ეროვნული მეურნეობიდან (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) დაქირავებულთათვის --- 979,4 X 27% X 0,5 = 132,2 მლნ. ლარი ფიზიკური პირებისათვის --- 979,4 X 1% X 0,5 = 4,9 მლნ. ლარი სულ --- 137,1 მლნ. ლარი

13. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს საბიუჯეტო სფეროდან დაქირავებულთათვის --- 115,2 X 27% = 31,1 მლნ. ლარი ფიზიკური პირებისათვის --- 115,2 X 1% = 1,1 მლნ. ლარი სულ - 32,2 მლნ. ლარი

14. სულ 1998 წლის პროგნოზი სავალდებულო სადაზღვეო შენატანების მიხედვით სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში 169,3 მლნ. ლარი

დასაქმების ფონდის შემოსავლების გაანგარიშება 1998 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის

1. ეროვნულ მეურნეობაში დაქირავებით მომუშავე მუშაკთა საპროგნოზო რიცხოვნობა ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) --- 1540 ათასი კაცი

2. საშუალო ხელფასის პროგნოზი 1998 წელს, თვეში ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით - 45-60 ლარი

3. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი ეროვნულ მეურნეობაში 1998 წელს:

1540 ათ. კაცი X 53 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 979,4 მილიონ ლარს

4. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის განაკვეთი დაქირავებულთათვის --- 1%

5. მობილიზაციის საპროგნოზო დონე (ამოღების კოეფიციენტი) 1998 წლისათვის --- 0,5.

6. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს ეროვნული მეურნეობიდან (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) დაქირავებულთათვის --- 979,4 X 1% X 0,5 = 4,9 მლნ. ლარი

აღნიშნული გაანგარიშება მთელი რიგი სერიოზული დარღვევებითაა შესრულებული და იმედი უნდა გამოვთქვათ, რომ ეს შეცდომები უფრო უვიცობით არის დაშვებული, ვიდრე გამიზნულად.

მნიშვნელოვან უზუსტობას მოცემულ გაანგარიშებაში წარმოადგენს დაგეგმილი ხელფასები საბიუჯეტო და არასაბიუჯეტო სექტორში. თუ დავეყრდნობით სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მონაცემებს

საშუალო ხელფასი საქართველოში ვერ კიდევ 1997 წლის ბოლოს 52 ლარს შეადგენდა, დღეისათვის კი ეს მაჩვენებელი დაახლოებით 60 ლარს უტოლდება (გაანგარიშებაში 1998 წლის საშუალო ხელფასის მაჩვენებელი 50,5 ლარს უდრის). თუ ვივარაუდებთ, რომ საბიუჯეტო სფეროში ხელფასების საშუალო დონე რეალურ მაჩვენებლებს ეფუძნება (რაც ცოტა არ იყოს ეჭვს იწვევს რეალურად ხელფასი გაცილებით მეტია), მაშასადამე საშუალო ხელფასი საბიუჯეტო სექტორში უკვე დღეისათვის შეადგენს 40 ლარს და არასაბიუჯეტოში 64 ლარს (ეს უკანასკნელი რა თქმა უნდა რეალურ ხელფასზე გაცილებით ნაკლებია) და განაგრძობს ზრდას.

მაშასადამე ხელფასის ფონდი საქართველოში 1998 წელს იქნება არა 1152,2 მილიონი ლარი, არამედ მინიმუმ 1368 მილიონი ლარი, რაც უკვე დღეისათვის 203,3 მილიონი ლარის სხვაობას ქმნის.

სოციასლური გადასახადის ამოღება არასაბიუჯეტო სფეროში მართალია 50%-ით იყო გათვალისწინებული, მაგრამ ასეთი პროცენტით ამოღების შემთხვევაშიც კი დაგეგმილი თანხა 165,6 მილიონი ლარი უნდა ყოფილიყო და სხვაობა არასწორი დაგეგმვის გამო დაახლოებით 28,5 მილიონს შეადგენდა, რეალურად კი განსხვავება დაგეგმილსა და არსებულს შორის 194,1 მილიონ ლარს შედგენს.

არასწორი გამოთვლის გამო 1998 წლის სოციალური გადასახადით აზნაღვი თანხები რეალურის 46%-ს (სოც. უზრუნველყოფის ფონდში) და 36%-ს (დასაბეგრის ფონდში) შეადგენს

სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდის შემოსავლების გაანგარიშება 1998 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის

1. ეროვნულ მეურნეობაში დაქირავებით მომუშავე მუშაკთა საპროგნოზო რიცხოვნობა ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) - 1540 ათასი კაცი

2. საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა საპროგნოზო რიცხოვნობა - 360 ათასი კაცი.

3. საშუალო ხელფასის პროგნოზი 1998 წელს, თვეში ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით

არის — 45-60 ლარი
უნდა იყოს — 64 ლარი

4. საშუალო ხელფასის პროგნოზი 1998 წელს, თვეში საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით - 35-45 ლარი

5. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი ეროვნულ მეურნეობაში 1998 წელს

არის — 1540 ათ. კაცი X 53 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 979.4 მილიონ ლარს

უნდა იყოს — 1540 ათ. კაცი X 64 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 1182.72 მილიონ ლარს

6. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით 1998 წელს (ძალოვანი სტრუქტურების გარეშე)

არის — 360 ათ. კაცი X 40 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 — 60 ათასი კაცი X 80 ლარი X 12 თვეზე = 115.2 მილიონ ლარს

დაუშვათ, რომ ეს თანხა სწოდა და დაგეგმილი

7. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის განაკვეთი დამქირავებელთათვის — 27%

8. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის განაკვეთი ფიზიკური პირებისათვის — 1%.

9. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს ეროვნული მეურნეობიდან (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე)

დამქირავებელთათვის — არის 979.4 X 27% X 0.5 = 132.2 მლნ. ლარი უნდა იყოს 1182.72 X 27% = 319.4 მლნ. ლარი

ფიზიკური პირებისათვის — არის 979.4 X 1% X 0.5 = 4.9 მლნ. ლარი უნდა იყოს 1182 X 1% = 11,8

მლნ. ლარი
სულ - არის 137.1 მლნ. ლარი უნდა იყოს 331.2 მლნ. ლარი

10. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს საბიუჯეტო სფეროდან დამქირავებელთათვის — არის 115.2 X 27% = 31.1 მლნ. ლარი ფიზიკური პირებისათვის — 115.2 X 1% = 1.1 მლნ. ლარის სულ - არის — 32.2 მლნ. ლარი

11. სულ 1998 წლის პროგნოზი სავალდებულო სადაზღვეო შენატანების მიხედვით სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში

არის — 169.3 მლნ. ლარი
უნდა იყოს — 363.4 მლნ. ლარი

ანალოგიური გამოთვლების ჩატარება შეიძლება დასაქმების ფონდის შემოსავლებზე. მაგრამ სხვა ყველაფერთან ერთად აქ კიდევ ერთი ნიუანსი იჩენს თავს. საბიუჯეტო სექტორი არ იხდის შენატანებს დასაქმების ფონდში, რის გამოც 1998 წლის ბიუჯეტი ვერ მიიღებს 1.72 მილიონ ლარს.

მთლიანად დასაქმების ფონდის შემოსავლები დაგეგმილი 4.9 მილიონის ნაცვლად 13.6 მილიონი უნდა იყოს და 50%-იანი ამოღების პირობებშიც კი 7.649 მილიონი ლარი უნდა შეადგინოს, რაც 2.7 მილიონით აღემატება დაგეგმილს.

დასაქმების ფონდის შემოსავლების განაგარიშება 1998 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის

1. ეროვნულ მეურნეობაში დაქირავებით მომუშავე მუშაკთა საპროგნოზო რიცხოვნობა ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) — 1540 ათასი კაცი

2. საშუალო ხელფასის პროგნოზი 1998 წელს, თვეში ეროვნულ მეურნეობაში (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე) დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით

არის — 45-60 ლარი
უნდა იყოს — 64 ლარი

3. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი ეროვნულ მეურნეობაში 1998 წელს

არის — 1540 ათ. კაცი X 53 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 979.4 მილიონ ლარს

უნდა იყოს — 1540 ათ. კაცი X 64 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 თვეზე = 1182.72 მილიონ ლარს

4. ხელფასის წლიური ფონდის პროგნოზი საბიუჯეტო სფეროში დასაქმებულ მუშაკთა მიხედვით 1998 წელს (ძალოვანი სტრუქტურების გარეშე)

არ არის —
უნდა იყოს - 360 ათ. კაცი X 40 ლარზე (საშუალო ხელფასი თვეში) X 12 X = 172.8 მილიონი ლარი

5. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის განაკვეთი დამქირავებელთათვის — 1%

6. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს ეროვნული მეურნეობიდან (საბიუჯეტო სფეროს გარეშე)

დამქირავებელთათვის — არის 979.4 X 1% X 0.5 = 4.9 მლნ. ლარი უნდა იყოს 1182.72 X 1% = 11.83 მლნ. ლარი

7. სავალდებულო სადაზღვეო შენატანის საპროგნოზო მოცულობა 1998 წელს საბიუჯეტო სფეროდან დამქირავებელთათვის — არ არის უნდა იყოს 172.8 X 1% = 1.728 მლნ. ლარი

8. სულ 1998 წლის პროგნოზი სავალდებულო სადაზღვეო შენატანების მიხედვით სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში

არის — 4.9 მლნ. ლარი
უნდა იყოს — 13.56 მლნ. ლარი

ყველა ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე დიდი წარმატების მიზეზად არ შეიძლება ჩაითვალოს ის ფაქტები, რომ სოციალური უზრუნველყოფის ფონდში გადასახადების ამოღების გეგმა 95%-ით სრულდება და დასაქმების ფონდში კი 100%-ზე მეტით, რადგან

დაგეგმილი თანხები რეალურის შესაბამისად 46%-სა და 36%-ს შეადგენს.

საინტერესოა, თუ რომელი ორგანიზაციები ხვდებიან იმ 54 და 64%-ში, რომლებზეც დაგეგმილიდან გამომდინარე არ შედიან სოციალური გადასახადის გადახდელთა სიაში და როგორ ახერხებენ შესაბამისი ორგანოები სოციალური გადასახადის გეგმის ვერ შესრულებას.

დღესდღეობით ორგანიზაციათა დავალიანება სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდისათვის შეადგენს 60 მილიონ ლარზე მეტს, რომელთაგან 14 მილიონის გადახდაზე ორგანიზაციებთან მიღწეულია შეთანხმება და შედგენილია გრაფიკი, რომლის მიხედვითაც მოხდება დავალიანების დაფარვა. ორგანიზაციათა დავალიანება დასაქმების ფონდისათვის შეადგენს 1.2 მილიონ ლარს.

ურჩ გამოხატულია დასჯა რომ აუცილებელია, ეს ფაქტი ექვს არ იწვევს და მართლაც 300-მდე საქმე სოციალური გადასახადის გადაუხდელობის გამო და 10 საქმე დასაქმების ფონდში დავალიანების გამო უკვე გადაცემულია პროკურატურას.

სოციალური გადასახადის აუცილებლობა რა თქმა უნდა ექვს არ იწვევს, მაგრამ არც ის იწვევს ექვს, რომ ამ საკითხში ძალზე ბევრი რამ არის შესაცვლელი.

კერძოდ, საერთაშორისო სტანდარტებიდან გამომდინარე სოციალური გადასახადი საქართველოში ძალიან მაღალია. განსაკუთრებით შენატანი სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში. გამართული საგადასახადო სისტემის არსებობის პირობებში 1998 წელს სოციალური უზრუნველყოფის ფონდისათვის საჭირო თანხების მოპოვება შეიძლებოდა 13.5% საგადასახადო განაკვეთით, ნაცვლად 28%-სა.

რა თქმა უნდა საქართველოს საგადასახადო სისტემაში დღეისათვის არსებული სიტუაციიდან გამომდინარე შეუძლებელია სოციალური გადასახადის განაკვეთის 13.5%-მდე შემცირება, მაგრამ მისი 15%-მდე მინც დაწევა სირთულეს არ უნდა წარმოადგენდეს.

არსებული სოციალური გადასახადის ერთ-ერთ ალტერნატივას წარმოადგენს ხელფასის ფონდის დაბეგრის მინიმუმამდე შემცირება და უშუალოდ ხელფასის დაბეგრვა ხელშეკრულებების საფუძველზე, რაც

საშუალებას მისცემს მოქალაქეებს ისარგებლონ სოციალური დაზღვევის ალტერნატიული სახელმწიფოსაგან განსხვავებული ვარიანტით.

სოციალური სფეროსათვის საპროექტო თანხების აკუმულირება საგადასახადო სისტემის ნორმატიულ ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მიზნით

საქართველოში დიდი სირთულეებია სოციალური საკითხების აკუმულირებასთან, მაგრამ არანაკლები სირთულეებია უკვე აკუმულირებული თანხების ხარჯვასთან. იმის გამო, რომ პრაქტიკულად ვერასდროს ვერ ხერხდება სოციალური გადასახადების სრულად ამოღება, მნიშვნელოვანი ხარჯვებით მიდის თანხების მიზნობრივი ხარჯვა.

1997 წლის სოციალური უზრუნველყოფისა და სამედიცინო დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის ხარჯვებმა შეადგინა 130,8 მილიონი ლარი, ნაცვლად გათვალისწინებული 140,0 მილიონი ლარისა, ე.ი. ხარჯები დაფინანსდა 93,4%-ით. (იხ. ცხრ. №8)

რაც შეეხება დასაქმების ფონდს, მან ხარჯების გეგმა გასულ წელს 99%-ით შეასრულა (იხ. ცხრ. №9) და სოციალური უზრუნველყოფის ფონდისაგან განსხვავებით, რომელმაც ცენტრალური ბიუჯეტიდან ტრანსფერტის სახით მიიღო 32,7 მილიონი ლარი, თავისი შემოსავლების ხარჯზე შესძლო თავის დაკმაყოფილება.

არც სოციალური ხარჯების სტრუქტურა და არც მათი შესრულების პროცენტი (ლაპარაკია ხარჯების გეგმის შესრულებაზე) წლიდან წლამდე არავითარ მნიშვნელოვან ცვლილებას არ განიცდის. 1998 წლისათვის სოციალური ხარჯების ნაწილი დაახლოებით იგივე სტრუქტურას ინარჩუნებს და შესრულების პროცენტიც მაქსიმუმ იგივეა მოსალოდნელი (იხ. ცხრ. №10 და №11).

სოციალური ხარჯების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პუნქტს წარმოადგენს პენსიებზე განუღობი ხარჯები, რომლებიც 1997 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის საერთო ხარჯების 20,7%-ს შეადგენდა (იხ. ცხრ. №12). ეს გარკვეულწილად გამართლებულიცაა, რადგან პენსიონერები სოციალურად ერთ-ერთ ყველაზე დაუცველ ფენას წარმოადგენენ. თითოეულ

პენსიონერზე თვეში საშუალოდ 9,6 ლარი მოდიოდა (რაც საარსებო მინიმუმის 10,8%-ს შეადგენდა), რეალურად კი საშუალოდ 9,1 ლარი მიიღეს, რადგან 1997 წელს ერთერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემად იქცა დავალიანებები პენსიებზე, რომლებმაც წლის ბოლოსათვის 17,9 მილიონი

ლარი შეადგინა. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ უშუალოდ 1997 წლის დავალიანებამ პენსიების გაუცემლობის გამოშობილად 5,5 მლნ ლარი შეადგინა, დანარჩენი 12,4 მლნ ლარი კი წლიდან გამომდინარე ვალს შეადგენს.

1997 წელს თითქმის ყველა რეგიონში შეიმჩნეოდა პენსიების საშუალოდ 3-4 თვის გაუცემლობის ფაქტები. გამოვლენილი იყო პენსიების დატაცების, მითვისებისა და ზედმეტად გაცემის ფაქტები, იყო აგრეთვე გარდაცვლილ პენსიონერებზე პენსიების გაცემის შემთხვევები.

1998 წლის 1 იანვრისათვის მილიანად დავალიანება პენსიებზე შეადგინა 17,9 მილიონი ლარი.

მნიშვნელოვანი ძვრები (საქართველოს მასშტაბით) მოხდა ქვეყნის საპენსიო პოლიტიკაში 1998 წლის დასაწყისიდან. 1 იანვრიდან მოხდა პენსიების ზრდა. შრომისა და სოციალური პენსიების მიმღებ ყველა არამომუშავე პენსიონერს გაეზარდათ პენსიები 1,2 ლარით და თვეში 13 ლარი შეადგინა.

1998 წელს გაუცემელი პენსიების მთლიანი ზრდა შეადგინა 5,5 მილიონი ლარი.

საქართველოში დღეისათვის არსებული ვითარებიდან გამომდინარე ერთადერთ სწორ გადაწყვეტილებად შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ ომის ვეტერანთათვის და მათთან გათანაბრებულ პირთათვის პენსიების მომატება, რადგან პენსიონერთა ყველა კატეგორიისათვის პენსიების გაზრდა ამ ეტაპზე მხოლოდ ქალაქებში თუ მოხერხდებოდა, რეალურად კი გაიზრდებოდა მთავრობის დავალიანება გაუცემელი პენსიების გამო.

მეორე მსოფლიო ომის დროს დაღუპულთა ქვრივებს (რომლებიც მეორედ აღარ

გათხოვილან) გაეზარდათ პენსია 16,2 ლარამდე. 1998 წლის 1 იანვრიდან 45 ლარამდე გაეზარდათ პენსია ომის ინვალიდებს, 40 ლარამდე ომის მონაწილეებს და 35 ლარამდე ომის მონაწილეებთან გათანაბრებულ პირებს.

პენსიების ასეთი ზრდის გათვალისწინებით მათზე განუღობა ხარჯებმა მთლიანად საქართველოს მასშტაბით თვეში შეადგინა 12 500 546 ლარი, რაც დაახლოებით 3,6 მილიონი ლარით აღემატება 1997 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. (იხ. ცხრ. №13)

პენსიების ზრდამ 1998 წლის 1 იანვრიდან გამოიწვია პენსიების საშუალო დონის ზრდა 13,3 ლარამდე, რაც 39%-ით აღემატება გასული წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს, მაგრამ მიუხედავად ასეთი ზრდისა საშუალო პენსია ქვეყანაში

საშუალო პენსია საქართველოში საარსებო მინიმუმის 14,8 პროცენტს შეადგინა

საარსებო მინიმუმის 14,8%-ს შეადგენს.

როდესაც პენსიის საშუალო დონეს ქვეყანაში 13,3 ლარით ვსაზღვრავთ, გათვალისწინებული არ არის პენსიონერების ის კატეგორია, რომლებიც უშუალოდ სახელმწიფოსაგან (და არა სოციალური უზრუნველყოფის ფონდიდან) იღებენ პენსიას და შინაგან საქმეთა, თავდაცვის, უშიშროების სამინისტროში და სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტში არიან აღრიცხვაზე. ასეთი კატეგორიის პენსიონერთა რიცხვი 19 ათასამდეა.

ამ კატეგორიის პენსიონერთა პენსიების მოცულობას ცალკე კანონი განსაზღვრავს და იგი მნიშვნელოვნად განსხვავდება სოციალური უზრუნველყოფის ფონდის მიერ გაცემული პენსიებისაგან. მართალია კონკრეტულ სხვაობაზე საუბარი შეუძლებელია (რადგან არ არსებობს პენსიების ერთიანი განაკვეთი და თითოეული კონკრეტულ შემთხვევაში ხდება პენსიის მოცულობის ინდივიდუალურად განაგარიშება), მაგრამ შედარებისათვის შემდეგი ციფრების მოყვანა შეიძლება:

თავდაცვის სამინისტროში აღრიცხვაზე მყოფმა 8815 პენსიონერმა 1997 წელს მიიღო 4942502 (ოთხი მილიონ ცხრაას ორმოცდაორი ათას ხუთას ორი) ლარი, რამაც საშუალოდ თითოეულ პენსიონერზე 46,7 ლარი შეადგინა.

1998 წლის პირველი კვარტალის მონაცემებით კი ანალოგიურმა მაჩვენებელმა უკვე 61,4 ლარი შეადგინა.

1998 წლის მონაცემებით შინაგან საქმეთა სამინისტროში აღრიცხვაზე მყოფ 8500 პენსიონერზე საშუალოდ თვეში 660 ათასი ლარი იხარჯება, რაც თითოეულ პენსიონერზე თვეში საშუალოდ 77,6 ლარს შეადგენს.

მოცემული კატეგორიის პენსიონერთა პენსიების განსაზღვრის არც თუ მარტივი სისტემა შექმნილი. პენსიების განაგარიშებისას მხედველობაში მიიღება: სამხედრო მოსამსახურის თანამდებობრივი სარგო, წოდებრივი სარგო, პროცენტული დანამატი წელთა ნამსახურების გამო და სასურსათო ულუფის ფულადი ღირებულება.

თანამდებობრივი სარგოს განაგარიშებისას თანამდებობრივი კოეფიციენტი 2,7 ლარი (შინაგან საქმეთა სამინისტროს მონაცემები) მრავლდება საქველმოქმედო განაკვეთებზე, რომლებიც დადგენილია წოდებების მიხედვით. (ცხრ. №14)

ანალოგიური მექანიზმით იანგარიშება წოდებრივი განაკვეთები. წოდებრივი კოეფიციენტი 1,7 ლარი მრავლდება №14 ცხრილში მოყვანილ წოდებების მიხედვით დადგენილ განაკვეთებზე.

ამ ორი მაჩვენებლის შეკრების შემდეგ მიღებულ თანხას ემატება პროცენტები წელთა ნამსახურების მიხედვით. (იხ. ცხრ. №15)

მიღებულ თანხას ემატება სასურსათო ულუფის ფულადი ღირებულება 59 ლარი ოდენობით (შსს-ს მონაცემებით) და საბოლოოდ ყალიბდება პენსიის მოცულობა.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე რთულია ძალიან სტრუქტურებში პენსიის ერთიან განაკვეთზე ლაპარაკი, მაგრამ ერთის აღნიშვნა კი ნამდვილად შეიძლება, მინიმალური პენსიის მოცულობა გაცემული ყოფილ სამხედრო მოსამსახურეებზე (შინაგან საქმეთა სამინისტროს მასალებზე დაყრდნობით) უნდა შეადგენდეს 73 ლარს. მაქსიმალური პენსიები კი 200 ლარზე მეტია.

შედარებით ნაკლებია პენსია გაცემული ძალიანი სტრუქტურების მიერ მარჩენალის დაკარგვის გამო და საშუალოდ შეადგენს 45 ლარს.

როგორც ვხედავთ ძალიან სტრუქტურების მიერ გაცემული პენსიები

მნიშვნელოვნად აღემატება სოციალური უზრუნველყოფის ფონდის მიერ გაცემულ პენსიებს.

თუ გავითვალისწინებთ 1997 წლის გამოცდილებას 1998 წელს პენსიებზე გაცემული თანხების გათვალისწინებით საშუალო პენსიის 13,3 ლარის (ძალიან სტრუქტურების მიერ გაცემული პენსიების ჩათვლელად) დონეზე შენარჩუნება ვერ მოხერხდება, რადგან გაუცემელი პენსიების დავალიანება აშკარად გაიზრდება, რაც სოციალური დაძაბულობის რეალური კერა იქნება ყოველთვის.

1998 წლის 1 კვარტალის პოლუს დავალიანება პენსიებზე უკვე 4,5 მილიონ ლარზე შეადგინა

ასეთი განცხადების გაკეთების საშუალებას იძლევა სოციალური უზრუნველყოფის ფონდის მონაცემები 1998 წლის 3 თვის განმავლობაში პენსიების გაცემის შესახებ, საიდანაც აშკარად ჩანს, რომ უკვე 1 კვარტალის ბოლოს დავალიანებამ პენსიებზე 4,5 მილიონი ლარი შეადგინა. (იხ. ცხრ.№16)

სერიოზულ რეფორმებს საჭიროებს მთავრობის საპენსიო პოლიტიკა

როგორც ვხედავთ ქვეყანა სერიოზული პრობლემის წინაშე დადგება 1998 წელს და ამის ერთ-ერთი სერიოზული მიზეზი გაუცემელი პენსიები იქნება. ამიტომ სერიოზული რეფორმების გატარება საჭიროა საქართველოს სოციალურ სფეროში და მათ შორის პენსიებთან მიმართებაშიც.

ერთ-ერთ სერიოზულ პრობლემას დღეისათვის საქართველოს საპენსიო პოლიტიკაში წარმოადგენს პენსიონერთა ზუსტი ორიცხვის განსაზღვრა, რადგან ე.წ. მკვდარი სულების გამო ქვეყანა მილიონობით ლარს კარგავს. თუ საქართველოში პენსიონერთა ორიცხვს შევხედავთ (იხ. ცხრ. №17), კატასტროფულ სურათს დავინახავთ. ქვეყნის მოსახლეობის დაახლოებით მეხუთედი პენსიონერია. თუ გავიხსენებთ, რომ ჩვენს ქვეყანაში საპენსიო ასაკს წარმოადგენს 60 წელს ქალებისათვის და 65 წელი მამაკაცთათვის, სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა კი დიდად არ განსხვავდება ამ ასაკისაგან (1989 წლისათვის საშუალო სიცოცხლის ხანგრძლივობა

ქალებისათვის იყო 71 წელი, ხოლო მამაკაცთათვის 69 წელი და ამის შემდეგ გამალებით იწვევდა ქვეყნის), შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ან ქვეყანაში საშუალო ასაკის მოსახლეობა პრაქტიკულად არ არსებობს და დემოგრაფიული კრიზისია, ან პენსიონერთა სიებია საგრძნობლად გაბერილი.

პენსიონერთა რიცხვის დარეგულირება ქვეყნის საპენსიო პოლიტიკის ერთ-ერთი სერიოზული, მაგრამ არა ერთადერთი პრობლემაა. მთლიანად გადასახედია ქვეყნის საპენსიო პოლიტიკა. საქართველოში პენსია რომ ძალიან დაბალია, უკვე ითქვა და ამ საკითხზე ყურადღების გამახვილება აღარ ღირს. მართალია ომის მონაწილეების პენსიების

განაკვეთებმა აინია, რითაც ძალზე უმნიშვნელოდ, მაგრამ მაინც დაფასდა მათი ღვანლი ქვეყნის წინაშე, მაგრამ უყურადღებოდ რჩება პენსიონერთა კიდევ ერთი კატეგორია, რომლებიც ე.წ. „შრომით“ პენსიას აღებენ. ეს პენსიონერთა ის ნაწილია, რომლებიც მთელი თავისი ცხოვრების მანძილზე შრომობდნენ. ამ

კატეგორიის პენსიონერთათვის პენსიის ომის ვეტერანთა პენსიების დონეზე აწევა დღეისათვის საქართველოში არსებული სიტუაციიდან გამომდინარე არარეალურია, მაგრამ ის მაინც უნდა მოხერხდეს, რომ მათი პენსიების განაკვეთები თუნდაც უმნიშვნელოდ, მაგრამ მაინც განსხვავდებოდეს ე.წ. „სოციალური“ პენსიისაგან, რათა ცოტათი მაინც დაფასდეს იმ ხალხის შრომა.

ამგვარი უსამართლობის მომავალში თავიდან აცილების რეალურ საშუალებას წარმოადგენს კერძო საპენსიო ფონდების მექანიზმის ამუშავება საქართველოში, სახელმწიფო საპენსიო უზრუნველყოფის პარარელურად. ეს საშუალებას მისცემს როგორც საბიუჯეტო ისე არასაბიუჯეტო სექტორში დასაქმებულ პირებს გააკეთონ არჩევანი და თვითონ განსაზღვრონ თავიანთი პენსიის მოცულობა. ამით საშუალება მიეცემა მათ, ვინც დღეისათვის ბიუჯეტში იხდის მნიშვნელოვან თანხებს (საქართველოს მასშტაბით რა თქმა უნდა) მიიღოს იმაზე მეტი პენსია, რასაც მიიღებენ ის პიროვნებები ვისაც ერთი თეთრიც კი არ გადაუხდია სოციალური გადასახადის სახით.

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში დღეისათვის 1 მილიონამდე პენსიონერია, შეუძლებელია მხოლოდ კერძო საპენსიო ფონდებზე გადასვლა და როგორც საბიუჯეტო, ისე კერძო სექტორის განთავისუფლება სოციალური უზრუნველყოფის ფონდში გადასახადის გადასახადისაგან. სანყის ეტაპზე სოციალური გადასახადი 10%-მდე მაინც უნდა შემცირდეს (მით უმეტეს, რომ როგორც ზევით გაიჩვენა 13%-იანი სოციალური გადასახადით, წესიერი ამოღების შემთხვევაში სრულად შეიძლება სოციალური უზრუნველყოფის ფონდის მოთხოვნების დაკმაყოფილება) მათთვის ვინც უარს იტყვის სახელმწიფო საპენსიო უზრუნველყოფაზე.

კერძო საპენსიო ფონდები პირველ ეტაპზე ალბათ მიზანშეწონილია შეიქმნას კომერციული ბანკებთან, რადგან ჯერ ერთი მათ უკანასკნელ პერიოდში მოსახლეობის გარკვეული ნაწილს დაიმსახურეს და მეორეც, ეს დამატებითი კაპიტალის მოზიდვის წყარო გახდება ბანკებში, რამაც თავისთავად წარმოების განვითარებას უნდა შეუწყოს ხელი.

მიუხედავად უკანასკნელ წლებში არსებული ძვრებისა, სერიოზული რეფორმა ესაჭიროება ქვეყნის დასაქმების პოლიტიკას. 1998 წლის ივლისისათვის სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ რეგისტრირებული იყო 192 281 უმუშევარი.

დასაქმების სფეროში არსებულ პრობლემებზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ 192 ათასი უმუშევრიდან მხოლოდ 74 ათასი არის რეგისტრირებული დასაქმების ფონდში, რასაც თავისი ობიექტური მიზეზები გააჩნია, კერძოდ დასაქმების ფონდში რეგისტრაციის შემთხვევაშიც კი უმუშევარს არ აქვს გაიარა რეგისტრირებული უმნიშვნელო შემწეობის მიღებაც კი თუ ბოლო ორი წლის განმავლობაში

რ თვე მაინც ანაზღაურებად სამუშაოზე არ მოშაობდა. საქართველოში წინა ორი წლის განმავლობაში წარმოების დონის პრაქტიკულად ნულამდე დაცემის პირობებში კი ძალიან ცოტა თუ მოიძებნება ის ხალხი, რომელიც მუშაობდა, ან მუშაობის შემთხვევაშიც კი თეთრად იღებდა ხელფასს. ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით უმუშევართა უმრავლესობას უარჩევნია თავიდან აიცილოს დასაქმების ფონდში აღრიცხვაზე ასევე ასთან დაკავშირებული ბიუროკრატიული სიძნელები და საკუთარი ძალებით ეძებოს სამუშაო.

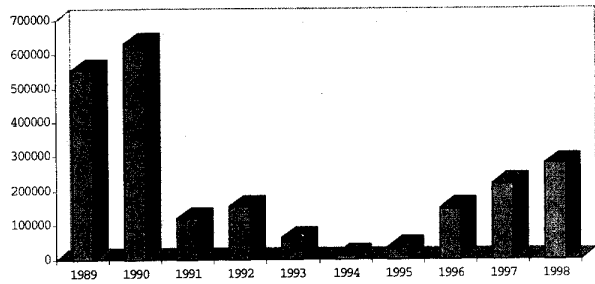
დასაქმების ფონდში დღეისათვის რეგისტრირებული 74 ათასი უმუშევრიდან დაახლოებით 73 ათასი იღებს შემწეობას უმუშევრობისათვის, რომელიც ძალზე უმნიშვნელო თანხაა და ექვსი თვის განმავლობაში (დახმარება უმუშევრობისათვის გრძელდება მაქსიმუმ ექვსი თვის განმავლობაში) მთლიანად 60 ლარს შეადგენს. 11 ლარი პირველი ორი თვის განმავლობაში, 10 ლარი შემდეგი ორი თვის განმავლობაში და 9 ლარი ბოლო ორი თვის განმავლობაში.

მიუხედავად პრობლემებისა, დასაქმების ფონდის საქმიანობა უკანასკნელი პერიოდში მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა. 1998 წელს მხოლოდ 11 კვარტლის განმავლობაში დასაქმებული იქნა 1663 კაცი, ხოლო დროებით სამუშაოში ჩართული იქნა 2000 კაცამდე. განხორციელებული იქნა დასაქმების ფონდისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ერთობლივი პროექტები 50-50% დაფინანსებით, რომლებმაც თითქმის მთელი საქართველო მოიცვეს.

როგორც ვხედავთ ქვეყნის სოციალურ პოლიტიკაში არსებული დადებითი ძვრების მიუხედავად ჯერ კიდევ ბევრი სერიოზული საკითხია გადასაჭრელი და რეფორმაა გასატარებელი.

ცხრილი №1

სოციალური ხარჯები საქართველოში

ცხრილი №3

სოციალური ხარჯების წილი მთლიან შიდა პროდუქტში

№	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	მლნ. მან	მლნ. მან	მლნ. მან	მლნ. მან	მლნ. კუპ	მლნ. კუპ	მლნ. ლარი	მლნ. ლარი	მლნ. ლარი	მლნ. ლარი
1 სოციალური ხარჯები	553.9	629.3	120	152.4	61782	10797	32.9	146.7	219.5	278.8
2 ზრდის ტემპი		13.6	-81	27				346	49.6	27
3 სულ ხარჯები	4327.5	4606.9	5937.7	45452.5	1147944	902545	391209	682432	886.1	938.8
4 სოც. ხარჯების წილი მთლიან ხარჯებში	12	13.7	2.02	0.33	5.4	1.2	8.4	21.5	24.8	29.6
5 მლნ. ლარი			12510	6881	5334	4763	5437	6109	6864	7800
6 მ.შ.პ.-ს ზრდის ტემპი				-45	-29	-12	2.4	11	12	11
7 სოც. ხარჯების წილი მშპ-ში				2.2	1.15	2.2	0.6	2.4	3.2	3.8

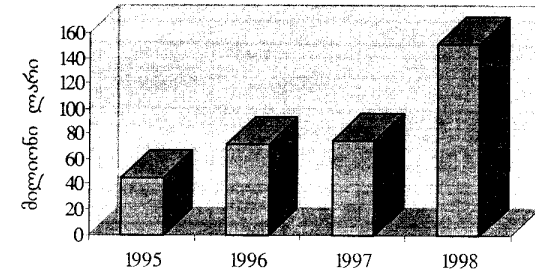
ცხრილი №4

მთლიანი შიდა პროდუქტში სოციალური დახმარებების წილი

ქვეანა	სოციალური ხარჯების წილი მ.შ.პ.-ში	ქვეანა	სოციალური ხარჯების წილი მ.შ.პ.-ში	ქვეანა	სოციალური ხარჯების წილი მ.შ.პ.-ში
არგენტინა	4.5	იაპონია	11.5	პორტუგალია	9
აშშ	10.5	ირლანდია	19.4	რუმინეთი	16.9
ავსტრია	24.5	ისრაელი	11.8	სინგაპური	7.2
ახალი ზელანდია	20.2	კანადა	21.7	სლოვაკეთი	13.3
ბელორუსია	12	კოლუმბია	2.4	შვეიცია	38.3
ბულგარეთი	19.8	კორეის რესპუბლიკა	2.3	შვეიცარია	14.2
ჩეხეთი	11.1	ლატვია	9.1	ტუნისი	4.1
დაჩი	29.5	მადრიდი	3.6	ფინეთი	4.9
ფინეთი	30.5	ნორვეგია	19.6	უნგრეთი	17.3
გერმანია	24.7	პოლონეთი	17	ურუგვაი	* 14.8

ცხრილი №6

სოციალური გადასახადით ამოღებული თანხები

წლები

ცხრილი 7

სოციალური გადასახადით ამოღებული თანხების წილი მთლიან საგადასახადო შემოსავლებში

	1995	1996	1997	1998
სულ საგადასახადო შემოსავლები	57 976	295 036	568 836	727 836,2
სოციალური გადასახადით ამოღებული თანხები	44 931	71 569	74 840	152 000
მათ შორის:				
სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში	42 665	69 313	71 688	147 700
დასაქმების ფონდში	2 266	2 256	3 152	4 300
სოციალური გადასახადით ამოღებული თანხების წილი საერთო შემოსავლებში.			13.1	20.8
მათ შორის;				
სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში			12.6	20.2
დასაქმების ფონდში			0.6	0.6

ცხრილი №8

სოციალური უზრუნველყოფისა და სამედიცინო დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის ხარჯები 1997 წელი (მილიონ ლარებში)

	ბეგმა	წილი მთლიან ხარჯებში	ფაქტი	ბეგმის შესრულების პროცენტები
პენსიებზე გახდული ხარჯები	127.9	91.3	120.5	94
მკურნალობასა და გაჯანსაღებაზე, დროებით შრომისუუნარობაზე, ორსულობაზე და მშობიარობისას დახმარებებთან დაკავშირებული ხარჯები	8.6	6.1	7.6	88
რეგრესიული პენსია	0.5	0.3	0.5	100
საორგანიზაციო და ადმინისტრაციული ხარჯები	3.0	2.1	2.2	68.8
სულ	140.0		130.8	93.4

ცხრილი №9

დასაქმების ფონდის ხარჯები 1997 წელს

	ხარჯები	ხარჯების წილი მთლიან ხარჯებში
უმუშევართა შექმნობა	1.1	36.6
აქტიური დასაქმების პოლიტიკის რეალიზაციის ხარჯები	0.9	30
უმუშევართა მომზადება გადამზადების ხარჯები	0.35	11.7
საზოგადოებრივი სამუშაოების დაფინანსება	0.05	1.6
საორგანიზაციო ხარჯები	0.6	20
სულ	3.0	100

ცხრილი №10

სოციალური უზრუნველყოფისა და სამედიცინო დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის ხარჯები 1998 წელი (მილიონ ლარებში)

	ბეგმა	წილი მთლიან ხარჯებში
პენსიებზე გახდული ხარჯები	172.0	90.7
მკურნალობასა და გაჯანსაღებაზე, დროებით შრომისუუნარობაზე, ორსულობაზე და მშობიარობისას დახმარებებთან დაკავშირებული ხარჯები	9.5	5.0
ბავშვთა სოციალური დაცვის მიზნობრივი პროგრამები	4.5	2.4
რეგრესიული პენსია	0.7	0.4
საორგანიზაციო და ადმინისტრაციული ხარჯები	3.0	1.6
სულ	189.7	

ცხრილი №11

დასაქმების ფონდის ხარჯები 1998 წელს (მილიონ ლარებში)

	ხარჯები	ხარჯების წილი მთლიან ხარჯებში
უმუშევართა შექმნობა	1.9	44.2
აქტიური დასაქმების პოლიტიკის რეალიზაციის ხარჯები	1.1	25.6
უმუშევართა მომზადება გადამზადების ხარჯები	0.5	11.6
საზოგადოებრივი სამუშაოების დაფინანსება		
საორგანიზაციო ხარჯები	0.8	18.6
სულ	4.3	100

ცხრილი №12

1997 წელს პენსიებზე გაცემული თანხების მოცულობა

	პენსიონერთა რაოდენობა	წილი საერთო პენსიონ რებში	1997 წელს პენსიებისათვის საჭირო თანხები	ფაქტიურად გაცემული თანხები			დანაკლისი	შესრულების %
				ფონდიდან	ადგილობრივი	სულ		
აფხაზეთი	10 648	1	1 216 951	955 000		955 000	261 951	78.5
აჭარა	62 143	6.6	7 153 686	940 000	6 435 887	7 375 887	-222 201	103.1
თბილისი	192 379	20.6	22 106 005		22 345 269	22 354 269	-248 264	101.3
გურია	39 745	4.3	4 616 490	3 077 200	921 626	3 998 826	617 664	86.6
იმერეთი	183 794	19.6	21 287 438	10 180 000	8 620 409	18 800 409	2 487 024	88.3
კახეთი	97 800	10.5	11 353 745	6 800 000	2 899 007	9 699 007	1 654 738	85.4
მცხეთა-თიანეთი	27 940	3.0	3 240 381	965 000	2 535 217	3 500 217	-259 836	108
რაჭა-ლეჩხუმი-კვემო-სვანეთი	20 112	2.2	2 354 670	1 470 000	5 921 015	2 052 015	292 655	87.1
სამეგრელო	101 941	10.9	11 757 463	8 160 500	4 934 741	13 095 241	-1 337 778	111.3
სამცხე-ჯავახეთი	44 840	4.8	5 200 008	2 267 500	2 305 408	4 572 908	627 100	87.9
შიდა ქართლი	68 434	7.3	7 930 613	3 900 000	3 491 888	6 881 888	1 048 725	86.8
ქვემო ქართლი	85 174	9.1	9 794 920	3 340 000	5 919 658	9 260 158	-534 726	94.5
სულ	943 950	100	100 102 368	41 545 100	61 010 125	102 555 825	5 456 543	94.8

ცხრილი №14

კოეფიციენტები წოდებების მიხედვით

წოდებები	პოლიცია	მინგაფი ჯარები
უძრავი ლეიტენანტი	3.0	3.0
ლეიტენანტი	3.5	3.2
უფროსი ლეიტენანტი	4.0	3.4
კაპიტანი	4.5	3.6
მაიორი	5.0	3.9
ვიცე პოლკოვნიკი	5.5	4.2
პოლკოვნიკი	6.0	4.5
გენერალ მაიორი	6.5	4.9
გენერალ ლეიტენანტი	7.0	5.2

ცხრილი №15

პროცენტული დანამატები წელთა ნამსახურების მიხედვით

ნამსახურები წლები	პოლიცია	მინგაფი ჯარები
2-დან 5 წლამდე	10%	5%
5-დან 10 წლამდე	15%	10%
10-დან 15 წლამდე	20%	15%
15-დან 20 წლამდე	25%	20%
20-დან 25 წლამდე	35%	25%
25-დან 30 წლამდე	40%	30%
30-დან 35 წლამდე		35%
35 წელს ზევით		40%

ცხრილი №16

სოციალური გადასახადი საქართველოსა და მეზობელ ქვეყნებში

საქართველო	სომხეთი	აზერბაიჯანი	რუსეთი	უკრაინა	თურქეთი
1) სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში - 27% 2) დასაქმების ერთიან სახელმწიფო ფონდში - 1% 3) ფიზიკური პირების ხელფასიდან სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან სახელმწიფო ფონდში - 1%	8 მლნ. ხელფასამდე - 32% 8-დან 16 მლნ. - მდე 27% 16 მლნ. - ზემოთ 22%	1) დასაქმების ერთიან სახელმწიფო ფონდში - 2% 2) საპენსიო ფონდის ხელფასის ფონდის - 35% და პირადადულის ხელფასის - 1%	1) როცა საგადასახადო ბაზა 60 მლნ. რუბლი: ა) 3,5% - სოც და ზღვევის ფონდში; ბ) 1% სახელმწიფო ფონდში; გ) 3,9% აუცილებელი ფედერალური სამედიცინო დაზღვევის ფონდში სულ - 8,4% 2) 60 მლნ. რუბლზე მეტი: ა) 1,5% - სოც და ზღვევის ერთიან სახელმწიფო ფონდში; ბ) 2,5% - აუცილებელი ფედერალური სამედიცინო დაზღვევის ფონდში. სულ - 4%	1) ჩერნობილის ფონდი - დაბეჭდვის რეპროდუქციის ხელფასის ფონდი - 12% 2) დასაქმების ფონდში - 2% 3) სოც და ზღვევის ფონდში - 37% საწარმოთა ხელფასის ფონდში - 5% ორგანიზაციების ხელფასიდან - 5% საკუთარი ბიზნისის მქონე პირთა შემოსავალი - 9%	

ცხრილი №17

პენსიონერთა რაოდენობა საქართველოში 1998 წლის 1 ივლისის მდგომარეობით

	სულ	შრომის	სოციალური	პერსონალური	ომის ვეტერანი სულ	ომის ინვალიდი	ომის მარაწილე	გათანაბრებული	ქვრივი
I აფხაზეთი	10648	10382			266		266		
II აჭარა	62143	54711	4537		2895	965	48	1882	
III სამჩაბლო									
IV თბილისი	192379	167086	10318	4545	10430	2741	5361	2618	-----
გლდანის	22116								
დიდუბე	15776								
ეკმ	16003								
ისანი	25805								
კრწანისი	7674								
მთაწმინდა	8633								
ნაძალადევი	28362								
საბურთალო	16934								
საბურთალო	17163								
ჩუღურეთი	11491								
V გურია	39745	34205	2613		2927	139	117	808	693
იმერეთი	20351	17518	1106		1727	734	3	650	340
ლაჩხუმი	11438	9857	1032		549	213	111		225
მთიანეთი	7956	6830	475		651	362	3	158	128
VI იმერეთი	183794	157315	13836	115	12582	4197	1447	2897	3987
ქუთაისი	39665	33312	3866	115	2372	995	163	604	610
ტიბულთი	10869	9326	595		948	285	1	559	103
წყალტუბო	18457	15099	2055		1303	590	7	39	667
ჭიათურა	18132	15207	1024		1901	195	365	916	425
ბაღდათი	8912	7598	669		645	131	106	67	341
კანი	11246	9868	747		631	335		37	259
ზესტაფონი	18712	16253	1207		1252	609	15	84	544
თერჯოლა	12758	11150	836		772	340	6	90	336
თელავი	15286	13334	1040		912	210	380	65	257
სამტრეია	12048	10804	694		550	295	1	138	116
სამხრეთი	8717	7366	532		819	114	213	163	329
ხარაგაული	8992	7998	571		423	98	190	135	
ხონი	97800	83321	7316	72	7046	3659	11	692	1697
თელავი	16290	14653	489	45	1103	714		97	292
ახმეტა	10062	8641	790		631	105		67	141
გურჯაანი	19483	16351	1638	27	1467	846	8	162	352
დიდუბის წყარო	8064	6654	700		689	436	3	50	200
ლაგოდეხი	11257	9994	637		626	378		78	170
საგარეჯო	11219	9649	806		764	455		105	204
სიღნაღი	11878	9087	1464		1327	455		105	197
ყვარელი	9547	8271	837		439	270		28	141

VIII მცხეთა-თიანეთი	27940	23641	2342	28	1929	1010	89	233	597
მცხეთა	11680	9788	1251	28	613	445	1	49	118
ახალგორი	2615	2255	169		191	29	85	7	70
დუშეთი	8557	7162	672		723	371		85	267
თიანეთი	4092	3542	174		376	153	3	82	138
ყაზბეგი	996	894	76		26	12		10	4
IX რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთი	20112	17431	714		1967	736	16	876	339
ამბროლაური	7158	6458	282		418	240	3	118	57
ლენტეხი	2819	2715			104	10		87	7
ონი	4246	3393	119		734	208	13	399	114
ცაგერი	5889	4865	313		711	278		272	161
X სამეგრელო	101941	88697	7653	127	5465	2452	468	622	1372
ზუგდიდი	24531	21025	2444	92	970	583	55	174	158
ფოთი	9112	8300	667	35	110	45	8		57
აბაშა	8435	7066	884		485	130	202	17	136
მარტვილი	12996	11595	663		737	424		63	250
მესტია	5471	5138	234		99	50	20	29	
სენაკი	13557	11223	1351		983	477	2	74	203
ჩხოროწყუ	7444	6600	374		470	101	175	75	119
წალენჯიხა	10373	8862	389		1122	321	6	143	329
ხობი	10022	8887	647		488	321		47	120
XI სამცხე-ჯავახეთი	44840	39380	2374		3086	1513	157	686	708
ახალციხე	11220	9429	663		1128	478	8	417	225
ადიგენი	4662	4230	182		250	176		29	45
ასპინძა	3032	2656	159		217		136		81
ახალქალაქი	11142	10179	456		507	365	5		137
ბორჯომი	9014	7666	656		692	392	1	197	102
ნინოწმინდა	5770	5220	258		292	124	7	43	118
XII შიდა ქართლი	68434	57600	6278	61	4495	2076	559	690	1179
გორი	31676	26455	3307		1914	1208	14	88	604
კასპი	12445	10635	840		970	413	28	289	240
ქარელი	10268	9055	833		380	254	7	28	91
ხაშური	14045	11455	1298	61	1231	192	510	285	244
XIII ქვემო ქართლი	85174	76378	4719	80	3997	2193	408	629	546
რუსთავი	20065	18054	1193	49	769	549	16	180	24
ბოლნისი	1239	11375		17	747	119	331	163	134
გარდაბანი	16312	14048	1519	14	731	449	57	31	194
დმანისი	6471	6004	162		305	167	3	83	52
თეთრი წყარო	7583	6598	362		623	341		154	128
მარნეული	16168	14005	1419		744	490	1	18	14
წალკა	6436	6294	64		78	78			
სულ	934950	810147	62745	5028	57030	22854	8947	12633	11118

ცხრილი №2

საქართველოს 1998 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის სოციალური ხარჯების გეგმიური მიწვევებები

სოციალური დაზღვევა და სოციალური უზრუნველყოფა	27876								
საქმაო ფონდი გადასარიტი ტრანსფერები წინა პერიოდს დაუთანებებს დასაფარავად	6000								233
საქმაო ფონდი გადასარიტი ტრანსფერები წინა პერიოდს დაუთანებებს დასაფარავად	2000								43506
დახმარებები მიხედვით: შრომის უზრუნველყოფის შემთხვევაში, გარდა სახელმწიფო მომსახურებაზე გაცემის შემთხვევას	139500								13396
დახმარება უზრუნველყოფის დონის	1900								500
თავდაცვის სამინისტროს სოციალური ხარჯები	104822								2679
სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დატვირთვების სოციალური ხარჯები	20								7000
შინაგარე საზღვრის დაცვის დატვირთვების სოციალური ხარჯები	8000								1952
უშიშროების სამინისტროს სოციალური ხარჯები	11345								1100
სოციალური დაზღვევის სტრუქტურის განხორციელების სახელმწიფო ხარჯები	5200								500
რეაბილიტაცია, მათი საქმიანობის სახელმწიფო ხარჯები	8200								16100
სოციალური დატვირთვის შრომისა და დასაქმების სამინისტროს სოციალური ხარჯები	2746								45000
საქართველოს სოციალური უზრუნველყოფის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის საორგანიზაციო და ადმინისტრაციული ხარჯები	3000								41200
დასაქმების ერთიანი სახელმწიფო ფონდის საორგანიზაციო და ადმინისტრაციული ხარჯები	800								4300
შრომის საცდელი კომისია	321								18000
									53600

1998 წლის პენსიების გადასაცემად თვეში საჭირო თანხა

№	რეალურად დასახელება	შემოსავლების 3 თვის ნაშტა	სულ 3 თვეში აკუმულირ. თანხები	პენსიების %	ფორდღიან ჩამოტვირთვების 3 თვეში	სულ დაფინანსება 3 თვეში	აბოლზე აკუმულირებული ხუდფრონი წლი	პენსიონერთა რაოდენობა	პენსიონერებისათვის სულ 3 თვეში საჭირო თანხა	სტაობა	1 კენსიან აბაკოლიანი აკუმულაციოდან
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	აფხაზეთი	180000	115525	64.2%	10000	215525	53.6%	10648	215525	215525	3.62
2	აჭარა	900000	990000	110.0%	1650000	1155000	85.7%	62143	257100	897900	5.31
3	სამაჩხაბლო										
4	თბილისი	5870000	45001207	76.7	6402375	10903582	41.3%	192379	7558605	3344977	7.80
5	ბურია	430000	138248	32.2%	510000	648248	21.3%	39745	1599339	-951091	1.10
6	იმერეთი	3590000	1950990	54.3%	2386000	4335990	45.0%	183794	7247052	-291062	3.54
7	კახეთი	1290000	767525	59.5%	1530000	2297525	33.4%	97800	3869274	-1571749	2.62
8	მცხეთა-მთიანეთი	833000	738331	88.6%	90000	828331	89.1%	27940	1091586	-263255	8.81
9	რაჭა-ლეჩხუმი ქვემო სვანეთი	235000	133293	56.7%	770000	603293	22.1%	20165	847170	-243877	2.21
10	სამეგრელო	1520000	1736199	114.2%	1809000	3545199	49.0%	101940	3956763	-411564	5.68
11	სამცხე-ჯავახეთი	930000	621205	66.8%	470000	1091205	56.9%	44840	1781802	-690597	4.62
12	შიდა ქართლი	150000	804216	53.6%	860000	1664216	48.3%	68434	2735403	-1071187	3.92
13	ქვემო ქართლი	3215000	1665176	51.8%	720000	2385176	69.8%	85252	3259002	-873826	6.51
	სულ	20493000	14161915	69.1%	15511875	29673290	47.7	935020	34203096	-4529806	5.05

1998 წლის | კვარტლის მდგომარეობა პენსიებზე გაცემული თანხების მხრივ

№	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება
	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	საქართველო რაიონული განვითარების დახმარება	216764	134134	59085	123345	214080	94325	0	2792433	346282	2446151	73385	3.0
2	თბილისი												
3	აჭარა												
4	სამაჩხაბლო												
5	თბილისი												
6	სამცხე-ჯავახეთი												
7	შიდა ქართლი												
8	ქვემო ქართლი												
9	სამეგრელო												
10	სამცხე-ჯავახეთი												
1	სამცხე-ჯავახეთი	39969	0	56475	0	31360	5459	586626	71541	515086	18028	53313	
2	სამცხე-ჯავახეთი	227435	14378	33660	0	23590	5265	304448	36632	267816	9374	277190	
3	სამცხე-ჯავახეთი	128141	13416	0	7695	10340	1400	163886	20588	143298	5015	148313	
4	სამცხე-ჯავახეთი	90467	6175	0	15120	160	6370	0	118292	14321	103971	3639	3.5
5	სამცხე-ჯავახეთი	205180	179848	1495	132340	148580	127780	267219	330829	2316390	79295	2415685	
6	სამცხე-ჯავახეთი	433656	50258	1495	18495	33720	22260	507092	71397	495695	14871	505656	
7	სამცხე-ჯავახეთი	118677	7735	0	4995	13720	24185	0	169312	19564	149748	5241	3.5
8	სამცხე-ჯავახეთი	204087	28715	0	13455	13440	2380	0	260077	33223	226854	7940	3.5
9	სამცხე-ჯავახეთი	202444	13132	0	10080	18600	29085	0	273271	32638	241083	8438	3.5
10	სამცხე-ჯავახეთი	98774	8697	0	5940	5680	2345	4925	16342	10319	38641	10319	3.5
11	სამცხე-ჯავახეთი	128284	9711	0	7920	8000	2030	3191	159356	20243	138894	4861	3.5
12	სამცხე-ჯავახეთი	209326	15691	0	9675	15320	16555	5378	271945	33482	238284	8339	3.5
13	სამცხე-ჯავახეთი	144950	10868	0	26145	600	2775	1798	186636	22964	163672	5729	3.5
14	სამცხე-ჯავახეთი	173342	13520	0	9990	18720	6650	518	222740	27515	195226	6833	3.5
15	სამცხე-ჯავახეთი	139451	9022	0	8280	1640	5320	0	173713	21886	152027	5321	3.5
16	სამცხე-ჯავახეთი	95758	6916	0	5130	8520	5215	5857	127096	15191	114605	3899	3.5
17	სამცხე-ჯავახეთი	103831	74230	0	12735	920	4480	0	127389	16186	113203	3962	3.5
18	სამცხე-ჯავახეთი												
19	სამცხე-ჯავახეთი												
20	სამცხე-ჯავახეთი												
21	სამცხე-ჯავახეთი												
22	სამცხე-ჯავახეთი												
23	სამცხე-ჯავახეთი												
24	სამცხე-ჯავახეთი												
25	სამცხე-ჯავახეთი												
26	სამცხე-ჯავახეთი												
27	სამცხე-ჯავახეთი												
28	სამცხე-ჯავახეთი												
29	სამცხე-ჯავახეთი												
30	სამცხე-ჯავახეთი												
31	სამცხე-ჯავახეთი												
32	სამცხე-ჯავახეთი												
33	სამცხე-ჯავახეთი												
34	სამცხე-ჯავახეთი												
35	სამცხე-ჯავახეთი												
36	სამცხე-ჯავახეთი												
37	სამცხე-ჯავახეთი												
38	სამცხე-ჯავახეთი												
39	სამცხე-ჯავახეთი												
40	სამცხე-ჯავახეთი												
41	სამცხე-ჯავახეთი												
42	სამცხე-ჯავახეთი												

1	2	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
1	IV კახეთი	103612	95693	936	95040	92080	28280	165,40	142181	176040	1246141	43615		67
1	თელავი	192062	6357	585	8910	27720	3185	0	238819	29322	209497	7332	3.5	1289756
2	ახმეტა	112333	10270	0	14985	160	2100	3791	143639	1812	195527	4393	3.5	129921
3	ბურჯანაძე	212563	212994	351	12600	23040	6580	6853	283281	35069	248211	8687	3.5	256899
4	ფლორისწყარო	88582	9100	0	19755	120	3780	0	121337	14515	106822	3739	3.5	110561
5	ლაგოდეხი	125437	8281	0	19935	0	3815	1999	163152	20263	142889	5001	3.5	147890
7	სიღნაღი	125177	19032	0	6885	21200	3570	0	178864	21890	184480	5407	3.5	158981
8	გვარჯელი	107536	10881	0	5490	7840	1330	1328	134405	17185	117221	4103	3.5	121324
1	V მცხეთა-მთიანეთი	309153	30446	364	30600	15120	8050	8116	401849	50292	351557	12305	3.5	363862
1	მცხეთა	127070	16263	384	6570	10720	1995	0	165002	21024	143978	5039	3.5	149017
2	ახალციხე	29315	2197	0	1305	3680	245	1021	37763	4707	33056	1157	3.5	34218
3	დუშეთი	93106	8736	0	15570	120	2555	4876	124963	15403	109561	3835	3.5	113395
4	თიანეთი	46046	2262	0	7020	200	2870	2155	60553	7366	53187	1862	3.5	55049
5	გაბაშვი	11596	988	0	135	400	385	65	13569	1793	11776	412	3.5	12188
	VI რაჭა-ლეჩხუმ-კვემო სვანეთი													
	კაზრვი													
1	რაჭა-ლეჩხუმი	224588	9282	0	14220	21040	35700	4212	309042	36202	272840	9549	3.5	282390
2	სვანეთი	82355	3666	0	4545	9480	7105	0	107151	12884	94267	3299	3.5	97566
3	ლაგდეხი	34892	1547	0	225	200	4375	0	39692	5074	34618	1212	3.5	35829
4	თბილისი	44109	1547	0	2745	6160	14700	1604	70865	7843	63222	2213	3.5	654835
4	ცაგერი	53232	4069	0	6705	5200	9520	2608	91334	10600	80734	2826	3.5	83560
	VII სამცხეთა-ჯავახეთი													
1	სამცხეთა-ჯავახეთი	1146938	99489	1651	69210	65760	57225	18112	1458385	183494	1274891	44030	3.5	1318921
2	ფოთი	102141	8671	455	17505	320	5460	0	134552	16402	118150	3545	3.0	121695
3	აბაშა	91611	11492	0	5040	9320	1295	1976	120734	15183	105551	3694	3.5	109246
4	მარტვილი	150748	8619	0	8010	10800	1645	3920	87942	23393	160350	5612	3.5	165962
5	მესტიის	66794	3042	0	2250	800	1015	0	74901	9848	64053	2242	3.5	66295
6	სენაკი	145899	17563	0	4050	16640	3640	6043	193835	24403	169432	5930	3.5	175362
7	ჩხორწყვი	85800	4862	0	4545	7000	2625	1928	106760	13399	93361	3288	3.5	96628
8	ნაღებწყვი	115206	5057	0	10125	80	26320	2317	159105	18671	140433	4915	3.5	145348
9	ხობი	115531	8411	0	4410	8800	1785	1928	140865	18040	122825	4299	3.5	127124

1	2	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67
1	VI საქართველო													
1	საქართველო	51633	30842	0	3500	36240	30796	832	65652	8072	57800	2006	35	5936
2	აფხაზეთი	12257	869	0	7140	12640	1805	1928	17129	2096	15833	5304	3.5	15836
3	აჭარა	5982	2366	0	3340	400	165	46	5009	592	5857	262	3.5	6080
4	იმერეთი	3047	207	0	5905	20	270	60	4829	568	4072	1403	3.5	4474
5	მცხეთა-მთიანეთი	13397	5928	0	7785	8300	1635	138	1925	2036	13000	479	3.5	14887
6	სამცხეთა-ჯავახეთი	9988	838	0	5625	1680	400	298	1032	1625	15307	406	3.5	19342
7	სამცხეთა-ჯავახეთი	6780	3364	0	4	0	5140	729	8648	1036	7122	2493	3.5	7925
8	სამცხეთა-ჯავახეთი	74622	8074	783	7370	70320	19740	1371	10460	1281	80988	3334	3.5	9102
9	სამცხეთა-ჯავახეთი	34786	4291	0	2630	25100	3400	1043	44889	5007	39682	13715	3.5	43557
10	სამცხეთა-ჯავახეთი	13024	1010	0	720	3240	2035	0	19079	2740	16938	581	3.5	14099
11	სამცხეთა-ჯავახეთი	1834	999	0	5355	1040	945	0	14520	1842	12891	4445	3.5	13405
12	სამცხეთა-ჯავახეთი	14799	1694	783	3885	1000	1340	1938	29389	2628	19338	6783	3.5	20381
13	სამცხეთა-ჯავახეთი	91830	6347	1040	6820	54840	2035	907	124079	15333	140785	35549	3.0	106334
14	სამცხეთა-ჯავახეთი	23442	1509	0	5976	19040	630	0	24893	3107	24576	7293	3.5	25349
15	სამცხეთა-ჯავახეთი	14995	14995	22	20385	240	6545	1636	17402	2880	15502	5427	3.5	14099
16	სამცხეთა-ჯავახეთი	88824	1947	182	7200	12300	1535	3564	22742	2942	19780	662	3.5	20403
17	სამცხეთა-ჯავახეთი	7832	206	0	9485	80	820	907	9100	1648	8328	2809	3.5	8001
18	სამცხეთა-ჯავახეთი	55644	4706	0	620	8340	320	3272	11032	13649	9743	341	3.5	10084
19	სამცხეთა-ჯავახეთი	19408	1847	0	9720	1000	630	227	22462	2902	19589	6885	3.5	20714
20	სამცხეთა-ჯავახეთი	71955	832	0	346	4420	185	0	14017	1655	7832	2752	3.5	8074
21	სამცხეთა-ჯავახეთი	94993	76794	6834	69280	78160	48640	10335	120056	15936	109660	34674	3.5	136334

საქართველოს სადაზღვევო სისტემა

■ გიორგი ბარბაქაძე

ეკონომიკური უსაფრთხოების დაცვა და განსტკიცება ქვეყნის უშიშროების საფუძველთა საფუძველია. ეკონომიკური უსაფრთხოების დაცვის გარეშე არ არსებობს ქვეყნის ეკონომიკის დინამიური განვითარება, ასეთი განვითარების გარეშე არ მიიღწევა საზოგადოებაში კეთილდღეობა და პროგრესი.

საქართველოში ჯერჯერობით სათანადო უზრუნველება არ ექცევა თანამედროვე პირობებში დაზღვევის ეკონომიკას, როგორც ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების ერთ-ერთ ძირითად გარანტს.

თანამედროვე პირობებში სადაზღვევო დაცვის მასშტაბურობას მნიშვნელოვნად განაპირობებს ის, რომ ბუნებრივი და ეკონომიკური რისკები პერმანენტულად მატულობს, ზიანდება ეკონომიკის არა მარტო განვითარების ფაქტორები, არამედ მისი შენარჩუნების პირობებიც. საზოგადოებას ცხოვრება უხდება რისკების ეპოქაში და სწორედ რისკების ერაში საზოგადოების სამეურნეო, კულტურული და სულიერი ცხოვრების ადაპტირება განაპირობებს ცივილიზაციის მოპოვებას.

როცა დაზღვევის ეკონომიკაზე, როგორც ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების ერთ-ერთი ძირითად გარანტზე ვლაპარაკობთ, უნდა გავითვალისწინოთ ის პირობები და რისკები, რომლებშიც თანამედროვე მასშტაბური ეკონომიკის და სოციალური ცხოვრების სადაზღვევო დაცვა გვიხდება. ჩვენს აზრით (და ეს მწარე რეალობაა), სადაზღვევო დაცვა უნდა ვასუზობდეს ქვეყნის გეოლოგიური მდგომარეობას, პიდროლოგიურ და კლიმატურ პირობებს, თანამედროვე ეკოლოგიურ უსაფრთხოებას. ყოფილი სსრ კავშირის სტრატეგიული მილიტარისტული ეკონომიკის განვითარების საჭიროებისათვის ქვეყნის გადაამტკიცებული ურბანიზაცია, არსებულიყოფილი ინფრასტრუქტურა და ეკოლოგიური მდგომარეობის უკიდურესად გაუარესება, ნარკომაანია და საერთოდ, კრიმინოგენული ვითარების გაუარესება, გლობალური ეკონომიკური რეფორმების დიდი დანაკარგები (რომელიც, თავის მხრივ, იწვევს ორგანიზაციულ, ზნიკობრივ და სამართლებრივ დანაკარგებს საზოგადოებაში), ეკონომიკური კრიზისების გაღრმავება, ჯანმრთელობის რისკის ფაქტორების ზრდა, მძიმე საშინაო და საგარეო პირობები — დაახლოებით ეს არის ის

პრობლემები, რომლებიც განსაზღვრავენ ჩვენში სადაზღვევო დაცვის ორგანიზაციას. სრულყოფილი სადაზღვევო სისტემის არსებობა ერთ-ერთი უმთავრესი მახასიათებელია ქვეყნის სტაბილურობისა. დაზღვევის სფეროს ნორმალური ფუნქციონირება საშუალებას აძლევს ქვეყანაში ეკონომიკის აღორძინებას, კპიტალდაბანდებას ზრდას, როგორც ადგილობრივი ასევე უცხოელი ინვესტიორების მიერ.

დაზღვევის სფეროს ნორმალური ფუნქციონირების საშუალებას აძლევს ქვეყანაში ეკონომიკის აღორძინებას, კაპიტალდაბანდებას ზრდას, როგორც ადგილობრივი ასევე უცხოელი ინვესტიორების მიერ.

სადაზღვევო ბაზრის განვითარება გამოიწვევს შემდეგ ფიქტებს: - მაკრო ეკონომიკური მხარე. ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების მოგვარება. - სარეზერვო ფონდების რეინვესტირება. - დაფარული შემოსავლების ლეგალიზაცია — დაზღვეული საქმიანობა უნდა იყოს ლია. ზარალის ასანაზღაურებლად ყოველივე ასახული უნდა იყოს დაუქმებულად, რაც ხელს შეუწყობს დაფარული შემოსავლების ლეგალიზაციას.

საქართველოს ეკონომიკის სტაბილიზაციის პროგრამის რეალიზაცია დაიწყო 1994 წლის ბოლიდან. ის თავის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწილად შეიცავდა საქართველოში სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის შექმნას. იწყება სადაზღვევო სისტემის სრული რეორგანიზაცია.

1996 წელს პრეზიდენტის ინიციატივით, კანცელარიაში შეიქმნა სადაზღვევო ბაზრის განვითარებისათვის მომუშავე ჯგუფი. მათთან ერთად ამ საკითგებზე მუშაობდა საქართველოს სადაზღვევო ასოციაცია (საქართველოს სადაზღვევო ასოციაცია შეიქმნა 1996 წლის მარტში და წარმოადგენს მზღვეველთა გაერთიანებას. გამგეობის თავჯდომარე დიევი ხეჩინაშვილი) და საქართველოს პარლამენტის ეკონომიკური რეფორმებისა და პოლიტიკის კომიტეტი, რომლის ინიციატივითაც პარლამენტში დასამტკიცებლად გავიდა კანონპროექტი „დაზღვევის შესახებ“. ვერ ვიტყვი რომ კანონპროექტი სრულყოფილი იყო, მაგრამ მისი მიღებით დიდი ძვრები დაიწყო სადაზღვევო სისტემაში. კანონი მიღებულ იქნა

1997 წლის 2 მაისს. უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ „დაზღვევის შესახებ“ კანონში გაერთიანებულია ორი საკანონმდებლო აქტი: კანონი სადაზღვევო ზედამხედველობის შესახებ; კანონი სადაზღვევო ხელშეკრულების შესახებ.

მათი ერთ კანონში გაერთიანება ცოტათი უხერხული უნდა იყოს, რადგან პირველი სამოქალაქო, ხოლო მეორე პროცესიალურ სამართალს მიეკუთვნება. მაგრამ საერთოდ ამ კანონის მიღება შეიძლება დადებითად შევაფასოთ, რადგან მისი მიხედვით შეიქმნა საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. კანონში „დაზღვევის შესახებ“ გატარებული იქნა რამდენიმე პროტექციონისტული აზრი. ამ კანონის 1 თავის მე-7 მუხლის მეხუთე პუნქტში ნათლად არის ნათქვამი, რომ „უცხოეთის სადაზღვევო ორგანიზაციის, როგორც უშუალო მზღვეველის საქმიანობა საქართველოს ტერიტორიაზე აკრძალულია“.

ამავე კანონის 1 თავის მე-7 მუხლის მეორე და მესამე პუნქტში მითითებულია შეზღუდვა უცხოელი პირების მონაწილეობისა ქართული სადაზღვევო კომპანიის სანქსადებო კაპიტალში. უცხოელი ფიზიკური პირის, მოქალაქეობის არმქონე პირის, უცხოური იურდიული პირის (უცხოეთის დაზღვევის და გადაზღვევის ორგანიზაციების ჩათვლით) მონაწილეობა საქართველოს სადაზღვევო და გადაზღვევის ორგანიზაციების სანქსადებო კაპიტალში ერთობლივად არ უნდა აღემატებოდეს 49 პროცენტს. ასევე შეზღუდულია უცხოური სადაზღვევო ბროკერის მოქმედება საქართველოში.

უცხოეთის სადაზღვევო ორგანიზაციის, როგორც უშუალო მზღვეველის საქმიანობა საქართველოს ტერიტორიაზე აკრძალულია.

უცხოური სადაზღვევო პროდუქციის შეზღუდვასთან დაკავშირებით წარმოიშვა მოსაზრება. ხომ არ შეუშლიდა ასეთი პოლიტიკა სადაზღვევო საქმის ხარისხის განვითარებას საქართველოში, რადგან უცხოური კონკურენციის არ არსებობის სიტუაციაში ქართული კომპანიები არ შეეცდებოდნენ სადაზღვევო პროდუქტის გაუმჯობესებას. მაგრამ ამის წინააღმდეგ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ უცხოური გადაზღვევი ორგანიზაციები არ მოახდენენ ისეთი სადაზღვევო პროდუქტის გადაზღვევას, რომელიც არ შეესაბამება თავიანთ პირობებს. გადაზღვევა საშუალებას აძლევს ქართულ სადაზღვევო ორგანიზაციებს იმუშაონ და ამასთან შეამცირონ თავიანთი რიკი. რისკის გადაზღვევა კი, როგორც ვიცით არ არის შეზღუდული და მათ შეუძლიათ თლიან რისკის გადაზღვევა.

გადაზღვევის საშუალებით, როგორც დაზღვევის სპეციალისტები აღნიშნავენ, ქართული სადაზღვევო პროდუქტის ხარისხი თითქმის ევროპულს უტოლდება. ერთი მნიშვნელოვანი განსხვავებაა ის, რომ ხანძრისაგან დაზღვევაში საქართველოში გადაზღვევა უტოლდება 95 პროცენტს, ხოლო ევროპაში ეს მაჩვენებელი 46 პროცენტის ტოლია.

გადაზღვევის საშუალებით ქართული სადაზღვევო პროდუქტის ხარისხი ევროპულს უტოლდება.

სადაზღვევო სისტემის საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფის მომენტები გათვალისწინებულ იქნა ასევე სამოქალაქო სამართლისა და საგადასახადო კოდექსის მიღებისას იმ მუხლებში, რომლებშიც შეეხება დაზღვევის საკითხებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ის პოლიტიკა, რომელიც ჩადებული იყო „დაზღვევის შესახებ“ კანონში საგადასახადო კოდექსში არ გაიზარა. ამ კოდექსის II თავის 38 მუხლის (რომელიც შეესება ხელფასით მიღებულ შემოსავლებს) მე-2(ზ) პუნქტში ნათქვამია რომ ხელფასით მიღებულ შემოსავლებში ჩაითვლება „დამქირავებლის მიერ დაქირავებულისათვის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაზღვევის პრემიის ან სხვა ზღაგის თანხის გადახდისას — დამქირავებლის მიერ გადახდილი პრემიის ან სხვა თანხის მოქვლეობა“. დაზღვევის შესახებ“ კანონის VI თავის 39 მუხლის მეხუთე პუნქტში კი ნათქვამია, რომ „სადაზღვევო შესატარანი მენარჩმისათვის წარმოადგენს სანაარმოო ხარჯებს და მიეკუთვნება თვითღირებულებას, ხოლო არამენარჩმე ფიზიკური პირისათვის - აკლდება დასაბეგრ თანხას“.

ზემოთ თქმულიდან გამომდინ, რომ თუ დაქირავებული დაზღვევს თავს თავისი ხელფასიდან, მაშინ პრემიის თანხა

არ დაიბეგრება, ხოლო თუ დამქირავებელი დაზღვევს მას, მაშინ კი - დაიბეგრება. თუ ვთქვათ დამქირავებულის ხელფასი წარმოადგენდა 100 ლარს 20% დაბეგრვის შემდეგ მიიღება 80 ლარს, ხოლო როდესაც დამქირავებელი დაზღვევდა დამატებით 20 ლარიანი პოლისით დაბეგრვის შემდეგ უკვე დამქირავებელი მიიღებს 20 ლარიან სადაზღვევო პოლისს და 76 ლარს. ე. ი. სჯობს დამქირავებელმა ხელფასზე დაუმტკიცოს სადაზღვევო პრემიის თანხა და თვით დამქირავებულმა დაიზღვეოს შემდეგ თავი. მაგრამ საქმე იმაშია რომ დამქირავებელი არ აქვს გარანტია, რომ ხელფასის დანაშაულო დაქირავებული თავს დაიზღვევს. არადა ამ უკანასკნელის ცხოვრების პარმონიზაციის მიზნით დამქირავებელს სურს, რომ ის იყოს დაზღვეული. საბოლოოდ ფერხდება დაზღვევის კიდევ ერთი პროცესი.

უნდა აღინიშნოს ასევე ის ფაქტი, რომ „დაზღვევის შესახებ“ კანონის III თავის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტში ნათქვამია, სადაზღვევო რეზერვები, რომლებსაც ქმნის მზღვეველი, არ დაინტერესება. თუმცა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის VII თავის 64 მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით „არარეზიდენტის მიერ საქართველოს წყაროდან მიღებული სადაზღვევო შენაღებები, რომლებიც არ მიეკუთვნება არარეზიდენტის საქართველოს ტერიტორიაზე მდებარე უძღვრე დასახლებებსა და გადახდილია რუსეთის დაზღვევის ან გადაზღვევის ხელშეკრულებათა საფუძველზე საქართველოს სანარბო ან ინდივიდუალური სანარბოს მიერ იმერეთის 4 პროცენტით.“

აქედან გამომდის ის ფაქტი, რომ გადაზღვევა უცხოელთათვის შეზღუდულია. ამასთან დაკავშირებით დაზღვევის სპეციალისტებს შორის არსებობს სხვადასხვა მოსაზრებები. მაგალითად რუსეთში გადაზღვევას უწოდებენ ტუმბოს, რომელიც ქვეყნისათვის აუცილებელ სახსრებს საზღვრებს გარეთ გადაქაჩავს. გადაზღვევის 4% განაკვეთით შეზღუდვის მომარბები იყვნენ აშშ-ში, რადგან ამერიკაში გადაზღვევის შიდა რესურსები არ არის სრულად ათვისებული, მაგრამ კონგრესზე მიიწვი არ იქნა მიღებული. ასეთ სიტუაციაში რა მდგომარეობაში უნდა იყოს საქართველო, როდესაც ქვეყნის შიგნით გადაზღვევით ორგანიზაცია საერთოდ არ არსებობს.

ქვეყნის შიგნით ფულადი სახსრების არსებობა აუცილებელი პირობაა საქართველოს ეკონომიკის ასღორძინებლად, იმ დროს როდესაც სხვა ქვეყნებიდან ვლებულობთ კრედიტებს.

მიერ ფაქტორია ის, რომ საქართველოში სადაზღვევო საქმის განვითარებისათვის და ისეთი სრულყოფილი დაზღვევის პროდუქტის შესაქმნელად, როგორც დასახლების ქვეყნებშია, აუცილებელი ხდება გადაზღვევა.

ზემოთ ნათქვამიდან გამომდინარე ჩვენ ვდგებით არჩევანის წინაშე:

ან ქვეყანაში დარჩეს სადაზღვევო პრემიებით მიღებული მთელი სახსრები და დაზღვევის პროდუქტი ისეთივე დაბალი დონის დარჩეს, როგორც ადრე იყო;

ან დაზღვევის პროდუქტის ხარისხის ასამაღლებლად და სადაზღვევო სისტემის სრულყოფისათვის, მოხდეს ქვეყნიდან სადაზღვევო პრემიების ნაწილის გადინება.

ამ დისკუსიაში ბევრი ცნობილი დაზღვევის სპეციალისტია ჩართული და თუ ამას ჩვენ დაერთაშორისო ეკონომიკის თეორიებს სავრმატებო, მაშინ შეიძლება ვთქვათ რომ საქართველოს დღევანდელი სიტუაციის გათვალისწინებით, დღესდღეობით უნდა იყოს საშუალება თავისუფალი გადაზღვევის, რადგან არის ფაქტები, როდესაც საქართველოში არსებული ფირმები (უცხოური თუ ქართული) ახდენენ უცხოეთის ბაზარზე დაზღვევას. იქნებ სჯობდეს ეს სახსრების გადინება

დავარეგულიროთ კანონმდებლობით, ხოლო ადგილობრივ სადაზღვევო ორგანიზაციებს მივცეთ გადაზღვევის საშუალება. გადაზღვევა ხომ თავისი შინაარსით შეიძლება მივამსგავსოთ სადაზღვევო კომპანიის პასუხისმგებლობის დაზღვევას. თუ კი ნებისმიერ პირს შეუძლია დააზღვიოს თავისი პასუხისმგებლობა, ასეთ შემთხვევაში ამის საშუალება რატომ არ უნდა მივცეთ სადაზღვევო კომპანიებს.

კონკურენტული ბაზრის ჩამოყალიბებით ახალი კომპანიები, რომლებიც თავიდან იწყებენ თავიანთ საქმიანობას უფრო კონკურენტუნარიანი ხდებიან ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევას“-თან შედარებით, რადგან ეს უკანასკნელი „საქართველოს სახელმწიფო სადაზღვევო კომპანიის“ მემკვიდრეა და ამის გამო ის ვალდებულია იყოს, რომლებიც გააჩნდა ძველ სახელმწიფო დაზღვევის კომპანიის თავის თავზე აიღო სააქციო საზოგადოებამ. რის გამოც ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევის“ იმიჯი საზოგადოებაში დაბალია.

სააქციო საზოგადოების აქციების პაკეტი 100 პროცენტი სახელმწიფოს ხელშია. მის რესტრუქტურისაზიასთან დაკავშირებით მიმდინარეობდა საუბარი. დაისვა საკითხი, რომ აქციითა პაკეტის ნაწილი გაეყიდულიყო, მაგრამ პრობლემას წარმოადგენს ორგანიზაციის ვალდებულებები. აქციების ახალმა მფლობელმა უნდა იკისროს თავისი წილის მიხედვით ვალდებულებების დაფარვა. ასეთ პირობებზე ჯერ უჯრობით არავენ არ არის თანხმა.

ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევის“ ვალდებულებები, რომელიც მემკვიდრეობით მიიღო „საქართველოს სახელმწიფო სადაზღვევო კომპანიისაგან“ საკმაოდ დიდ თანხას წარმოადგენს. აღებულ ვალდებულებებში იგულისხმება ფიზიკურ პირთა ანუ მოქალაქეთა პირადი და ქონებრივი ინტერესების სადაზღვევო პასუხისმგებლობა, რომელიც მარტო პირად დაზღვევაში ეხება 600 ათას მოქალაქის ინტერესებს და ამ სახის დაზღვევის რეზერვებიდან 210 მლნ. რუსული რუბლი (1992 წლის 1 იანვრისათვის), მოთავსებული იყო სახელმწიფო ბანკში და ექვემდებარება ინდექსირებას. ამასთან 169,7 მლნ. რუსული რუბლი 1992 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, რომელიც მაშინდელი ეურსით შეადგენს 301 მლნ. აშშ დოლარს (კურსი დადგენილია ეროვნული ბანკის მიერ 1 რუსული რუბლი — 0,55 აშშ დოლარი), შეტანილი იყო ყოფილ საკავშირო დაზღვევის რეზერვის ფონდში. მიმდინარეობს მოლაპარაკება, რომ ეს უკანასკნელი თანხა აისახოს სახელმწიფოთაშორის დავალიანებაში, ამიტომ საქართველოს მთავრობა თვითონ კისრულობს ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევა“-სთან ანგარიშსწორებას და ამ თანხის შიდა ვალდებუ წაიხრას.

ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევა“ მთავრობას უყენებს მოთხოვნას, რომ ეს თანხა

დაუბრუნდეს ორგანიზაციას. მთავრობის მიერ ამ რაოდენობის თანხის ნაწილობრივადაც გამოყოფა კი მიმიმე მდგომარეობაში ჩააყენებს ისედაც დეფიციტურ ბიუჯეტს. მთავრობამ უნდა დაზღვიოს ვალდებულებები ასახვა და ხელახალი ინდექსირება, ისეთივე სახით, როგორც ეს მოხდა შემსახველი სალაროების ანგარიშებზე დარჩენილ თანხებზე.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის სასაღვლეო ურთიერთ დაზღვევით დაზღვევაზე, მიხედვით აუნაზღაურებაზე ზარალმა 607 743 ლარი შეადგინა.

ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევა“ ასევე მთავრობისგან მოითხოვს მიიღოს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის სავალდებულო დაზღვევით მიყენებულ ზარალი. საქართველოს პარლამენტის მიერ „დაზღვევის შესახებ“ მიღებული კანონით სხვა დადგენილებებთან ერთად გაუქმებულ იქნა მთავრობის 1995 წლის 26 აგვისტოს № 523 დადგენილება. რომელიც ითვალისწინებდა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის სავალდებულო დაზღვევას, რომლის გატარება ევალებოდა საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო კომპანიას, სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროსა და მმართველობის ადგილობრივ ორგანოებს კი დავალდებული შექონდა სისტემატური დახმარების აღმოჩენა მთავრობის დადგენილების შესასრულებლად. აღნიშნული დადგენილების გაუქმება პარლამენტის მიერ მაშინ მოხდა, როცა დაზღვეულ იურიდიულ და ფიზიკურ პირებს სადაზღვევო შენაღებიდან (პრემიები) პირველი სავალ თანხა შექონდათ გადახდილი და ისინი თავიანთ მოსავალს დაზღვეულად მიიჩნევდნენ. დადგენილების თანხმად სადაზღვევო გადახდების (პრემიის) მიღება გათვალისწინებული იყო სამ ვადაში:

- 1 ივლისამდე ითვალისწინებდა თანხის 30%-ის გადახდას;
- 1 სექტემბრამდე — 30%;
- 1 ნოემბრამდე — 40%.

„დაზღვევის შესახებ“ კანონის მიღებამ დაქტიურად სამართლებრივი არეალის მიღმა დატოვა სასოფლო-სამეურნეო წარმოების თავისებურებების გათვალისწინებით 1996 წლის ბოლოსა და 1997 წლის დასაწყისში გახორმებული ხელშეკრულებები და ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევას“ კანონით ნაერთვა აღნიშნული დაზღვევის განხორციელების უფლება, რის გამოც ბუნებრივია ვერ უზრუნველყოფს დაზღვეულთა წინაშე ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სადაზღვევო ვალდებულებებს.

1996—1997 წლებში სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის სავალდებულო დაზღვევაში პროგნოზით გათვალისწინებული იყო 4,2 მლნ. ლარის მიღება, ფაქტიურად კი მიღებულმა შემოსავლებმა შეადგინა მხოლოდ 237,5 ათასი ლარი, რომლის სადაზღვევო პასუხისმგებლობა შეადგენს 3,3 მლნ. ლარს. სტიქიის შედეგად (ძირითადა გავლვა და სეტყვა)

დაზღვეულ ფართობებზე, მიყენებულმა აუნაზღაურებულმა ზარალმა კი 607 743 ლარი შეადგინა.

ზემოთ აღნიშნულმა მიზეზებმა უშძიმესი ფინანსური მდგომარეობა შეუქმნა სახელმწიფო

დაზღვევას. ბუნებრივია თითო-ორილა მეურნემ რომ დააზღვიო, ამ გზით მიღებული უზირსწელო სადაზღვევო გადასახდლები (პრემია) მინიმალურადაც ვერ უზრუნველყოფს აღებულ პასუხისმგებლობას. ამასთან სავალდებულო დაზღვევას განასორციელებდა თუ არა მეურნე სუბიექტი ანუ დაზღვევის შენაღებების (პრემიის) ამოღების რაიმე მაკონტრულელებელი მექანიზმი არ იქნა შემუშავებული.

ზარალი, რომელსაც ორგანიზაციები მიიღებენ სახელმწიფო ან სხვა ორგანოების, ან მათი თანამდებობის პირთა მიითებებისა და წინადადებების შედეგად, რითაც დაირღვა ორგანიზაციის უფლებები, ვალდებულებათა არსათანადო განხორციელების გამო, უნდა ანაზღაურდეს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის სავალდებულო დაზღვევით მიყენებული ზარალი თუ არ ანაზღაურდება სახელმწიფოს მიერ, მაშინ ს.ს. „საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევის“ გამგეობა იძულებული იქნება სასამართლოს წესით ამოიღოს.

თუ კი მთავრობა ატარებს სოფლის-მეურნეობის დამცავ პოლიტიკას, მაშინ მისი ერთ-ერთი მექანიზმი უნდა იყოს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის დაზღვევა. მისი განვითარება, როგორც სადაზღვევო პროდუქტის ხარისხის ამაღლება ძლიერ შეუწყობს ხელს ღლებს დაცვას. მექანიზმი, რომელიც ღლებს იცავს ცუდი მოსავლისაგან ინვეს სოფლის-მეურნეობის განვითარებას.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის დაზღვევაში ინფორმაციის არასაკმარისი არსებობა არის ძირითადი მიზეზი მისი განვითარების. ამ საკითხზე მუშაობს დღესდღეობით საქართველოს სადაზღვევო ასოციაცია.

მთავრობის მხრიდან სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლის სავალდებულო დაზღვევაში მზარდაჭერის ათეულობით წლის პრაქტიკა არსებობს. სახელდობრ დაზღვევა შემდეგი მექანიზმით ხორციელდებოდა: მიღებული ზარალის 60%-ა ანაზღაურებდა სახელმწიფო დაზღვევის კომპანიის, ხოლო 40%-ს კი — ბიუჯეტის სახსრებიდან.

მაგალითად, რუსეთის ფედერაციის აგროსამრეწველო წარმოების სახელმწიფოებრივი რეგულირების შესახებ კანონით გათვალისწინებულია შემდეგი:

სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა მოსავლის დაზღვევის დროს მენარმე სუბსიდები სადაზღვევო შენატანების 50%-ს იხდიან საკუთარი შემოსავლებიდან, ხოლო დანარჩენ 50%-ს იხდის ფედერალური ბიუჯეტი.

სოციალურ დაზღვევას უზრუნველყოფს სახელმწიფო, მაგრამ ვერ მოხერხდა რომ

სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა მოსავლის დაზღვევის განვითარება ხელს შეუწყობს გლეხის დაცვას.

საქართველოს მთავრობას ჩამოეყალიბებინა სოციალური ვალდებულებების პაკეტი, რომელშიც დააზღვევდა რაღაც დონეზე ცალკეულ სახეობას.

- ჯანდაცვის დაზღვევა;
- საენისო დაზღვევა;
- უმუშევრობის დაზღვევა;
- უბედური შემთხვევებისაგან დაზღვევა და ა. შ.

სამედიცინო დაზღვევა რეგულირდება კანონით „სამედიცინო დაზღვევის შესახებ“. მასში გათანაბრებულია სახელმწიფო საავადმდელო და ნებაყოფლობითი დაზღვევა. საავადმდელო დაზღვევა ფარავს ხარჯების მხოლოდ 10%-ს.

„სამედიცინო დაზღვევის შესახებ“ კანონის მიღებამდე ჯანდაცვის კანონში ასახული იყო, როგორც სოლიდარული, ასევე ინდივიდუალური დაზღვევა, რომლებიც შემდეგში ამოღებულ იქნა, რადგან მით ითვალისწინებდა კანონი „სამედიცინო დაზღვევის შესახებ“. იყო საუბარი იმასთან დაკავშირებით, რომ იმ კომპანიებს, რომლებიც ახორციელებენ სოლიდარულ დაზღვევას არ ენარმოებინათ ინდივიდუალური დაზღვევა მათი პოლარული განსხვავებების გამო, მაგრამ კანონში არ აისახა. თუმცა კომპანიები, რომლებიც სოლიდარულ დაზღვევას აწარმოებენ ფაქტიურად ინდივიდუალურ დაზღვევას მიიცვალნენ, მაგრამ კანონით ეს უფლება არა აქვთ აკრძალული.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ეს ორი სახის დაზღვევა პოლარულად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ინდივიდუალური სამედიცინო დაზღვევისას იქმნება სარეზერვო ფონდი და ხდება ერთი ადამიანის რისკის დაზღვევა.

სოლიდარული სამედიცინო დაზღვევა კი შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც მთლი, რომლის ერთი ბოლოდან გადასახადებით ამოღებული და ტრანსფერტების სახით გამოყოფილი სახსრები შედის, ხოლო მეორე ბოლოდან იგი იქვე ნაწილდება მუნიციპალური პროგრამებით. ასე რომ სარეზერვო ფონდი არ იქმნება.

სახელმწიფო სოციალური უზრუნველყოფისათვის შექმნილია სოციალური უზრუნველყოფის ერთიანი სახელმწიფო ფონდი, რომელიც ხელფასიდან აკრეფილი

გადასახადებით ივსება. საქართველოს „საგადასახადო კოდექსის“ 29-ე თავის 188 მუხლის მიხედვით დაქირავებულები იხდიან მთლიანი ხელფასის ფონდის (ხელფასი დაბეგრამდე) 27 პროცენტს, ხოლო დაქირავებულები კი — 1%. ეს გადასახადი ხელფასიდან მძიმე ტვირთად აწვევს მრავალ სანარმოს და უტყველია გადასახადის გადახდიდან თავის არიდებას იწვევს, რაც თავის მხრივ, სოციალური უზრუნველყოფის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის სახსრების სიმცირეს მიზეზია. სიტუაციის

შემსუბუქების მიზნით, 1997 წლის ბიუჯეტიდან პენსიებისათვის 32 მლნ. ლარი იყო გამოყოფილი. უახლოეს მომავალში მთავრობის რეზერვები ისე ვერ გაიზარდება, რომ მან სოციალური უზრუნველყოფის ეფექტური სისტემის გაძლიერება შეძლოს. პენსიები და სხვა დახმარებანი, განსაკუთრებით ყველაზე დაუცველთათვის, უახლოეს წლებში კვლავ ძალიან დაბალი დარჩება. ამდენად, სადაზღვევო სისტემის განვითარება პრობლემის გადაწყვეტის ერთ-ერთი აუცილებელი ნაწილია. კანონპროექტი სახელმწიფო სოციალური დაზღვევის შესახებ, რომელიც მომზადდა ერთობლივად სოციალური უზრუნველყოფის ერთიანი სახელმწიფო ფონდისა და საქართველოს პარლამენტის ჯანმრთელობისა და სოციალური საკითხების კომიტეტის მიერ, სოციალური უსაფრთხოების მთელ რიგ გარანტიებს ითვალისწინებს. ესენია სახელმწიფო პენსიები, კომპენსაციები დროებითი არაშრომისუნარიანობისათვის, პროფესიული დაავადების შემთხვევაში, უმუშევრობისათვის, შევებულია მშობიარეთათვის და ა. შ. ნაწარმადეობა ისეთი სისტემის შემოღება, რომელიც გაითვალისწინებს დაზღვევის ხანგრძლივობას და სადაზღვევო პრემიების ოდენობას. ამან უნდა შეეცვალოს დღეს არსებული გათანაბრებული საპენსიო განაკვეთების სისტემა.

მსოფლიო ბანკი მჭიდროდ თანამშრომლობს სოციალური უზრუნველყოფის ერთიან ფონდთან სტრუქტურულ გარდაქმნაზე კრედიტის და სტრუქტურულ გარდაქმნაზე ტექნიკური დახმარების კრედიტის ფარგლებში. დახმარებას უწევს კერძო საპენსიო სისტემის ამოქმედებას საქართველოში, რაც თანამედროვე სიტუაციაში აუცილებლობას წარმოადგენს.

ჯანდაცვის სფეროში რეფორმის განხორციელებიდან 1995 წელს დაიწყო რეფორმის ძირითადი მიზანია უკიდურესად შეზღუდული სახელმწიფო რესურსების უფრო ეფექტური გამოყენება. დაარსდა სამედიცინო დაზღვევის სახელმწიფო კომპანია (სსდკ), რომელიც თავდაპირველად ჯანდაცვის სახელმწიფო ფონდიდან ერთად პარალელურ სტრუქტურას წარმოადგენდა. 1997 წლის 30 მარტის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ისინი გაერთიანდნენ. ბრძანებულების თანახმად,

სამედიცინო პროგრამები დაფინანსდა დაზღვევის პრინციპების მიხედვით სახელმწიფო სამედიცინო სადაზღვევო კომპანიისა და დედატული ხელშეკრულებების საფუძველზე, ხოლო საპროფიტაქტიკო პროგრამები კი დაფინანსდა ჯანმრთელობის დაცვის დეპარტამენტის მიერ. სამედიცინო სარეზერვო ფონდის დადგენილი ხელშეკრულებების საფუძველზე, ჯანდაცვის სხვა პროგრამები უნდა დაფინანსდეს უშუალოდ ჯანდაცვის სამინისტროსა და შესაბამის ორგანიზაციებს შორის დადებული ხელშეკრულებების საფუძველზე.

სახელმწიფო საპროფიტაქტიკო პროგრამები, რეფორმების განხორციელება და ადმინისტრაციული ხარჯები მთლიანად ფინანსირდება ცენტრალური ბიუჯეტიდან, სამკურნალო პროგრამები სახელმწიფო სამედიცინო სადაზღვევო კომპანიის (სსდკ) ფონდიდან ფინანსირდება, ე. ი. ძირითადად ხელფასიდან გადასახადის შეგროვებით (მთლიანი ხელფასის ფონდიდან დაქირავებულის - 3% და დაქირავებულისაგან - 1%), საბიუჯეტო ტრანსფერტებიდან და სხვა ისეთი რესურსებიდან, როგორებიცაა — ჯარიმები, შემოსავლები სამედიცინო ორგანიზაციების პრივატიზაციიდან და ალკოჰოლური და თამბაქოს ნაწარმზე სააქციო გადასახადის შეგროვებიდან. სახელმწიფო სამედიცინო სადაზღვევო კომპანია (სსდკ), სამედიცინო დაწესებულებებთან კონტრაქტების საფუძველზე, უზრუნველყოფს სამედიცინო მომსახურებას, რომელშიც შედის სახელმწიფო პროგრამით გათვალისწინებულ ძირითად პაკეტში, ასევე უფასო სამედიცინო მომსახურებას სპეციალურად ყველაზე დაუცველთათვის და სწავლად ბავშვებისათვის.

პასუხისმგებლობა თუ პონება, რომელიც დიდ რისკს შეიცავს, უნდა იქნეს აუსცილაბლად

რომ სამწუხაროა ის ფაქტი, რომ საავადმდელო დაზღვევა სახელმწიფო დაზღვევა მხოლოდ გარკვეული სახის დაავადების მკურნალობაზე ვრცელდება, მისი უფქვია უფრო სოლიდარობის ფონდის ფუნქციას ემსახურება, ხოლო კავშირი შენატანებსა და რეალურ დახმარებას შორის უკიდურესად უსუსტია. ამდენად სამედიცინო გადასახადის გადახდის მოტივი ძალიან მცირეა, როგორც დაქირავებულისათვის, ასევე დაქირავებულისათვის, და მისი გადახდისაგან თავის არიდება გავრცელებული მოვლენაა. ისინი, ვისაც გადასახადის გადახდა შეუძლია იჩივებენ უფრო სრულ, კერძო სამედიცინო სადაზღვევო პაკეტს. გადასახადების შეგროვება კვლავ კრიზისულად რჩება და სამედიცინო დაზღვევის სახელმწიფო კომპანიის (სსდკ) არა აქვს საშუალება გააკონტროლოს ეს პროცესი. ვინაიდან ალტერნატიული სადაზღვევო მომსახურებით სარგებლობა მხოლოდ მოსახლეობის უმცირესობას შეუძლია, უპირველეს მნიშვნელობას იქნის

საზოგადოებრივი ცნობიერების გაზრდა, ისე, რომ ყველაზე დაუცველმა მანაც ისარგებლოს მათთვის გათვალისწინებულ პროგრამებით.

საქართველოს სადაზღვევო ბაზარზე მოთხოვნა ძალიან დაბალია. მისი გაზრდის ერთ-

სავალდებულო სამედიცინო დაზღვევა უზარადა სამედიცინო სარეზერვო ფონდის მხოლოდ 10%-ს.

ერთი გზა რეკლამაა. ყველაზე კარგი რეკლამა კი არის, როდესაც სხვა ადამიანი გეუბრება, თუ როგორ აუნაზღაურა ყოველგვარი ხარჯები სადაზღვევო ორგანიზაციამ. ამ მხრივ შეიძლება სახელმწიფო პოლიტიკა იყოს დაურჩევო უფასოდ, რადაც რაოდენობის სადაზღვევო პოლისები მოსახლეობის რომელიმე კატეგორიას. ასეთივე პოლიტიკა თავისი რეკლამისათვის შეიძლება კერძო სადაზღვევო ორგანიზაციამ განხორციელოს.

საქართველოს სადაზღვევო ბაზარზე მოთხოვნის ზრდის მეორე გზა არის იძულებითი ლონისძიება სავალდებულო დაზღვევა. ამ უკანასკნელის განვითარება ერთ-ერთი ძირითადი გზაა სახელმწიფო სადაზღვევო პოლიტიკის განხორციელებისთვის. ისეთი პასუხისმგებლობა თუ ქონება, რომელიც დიდ რისკს ატარებს უნდა იყოს დაზღვეული. სახელმწიფოს მხრიდან თუ შევხედავთ შემდეგი სიტუაციას, ვინც გაზრდილ რისკს ქმნის ალბათობა იმისა, რომ რისკის შედეგად წარმოიშვას ზარალი დიდია და თუ თქვა დამზარალებელმა უფლი არა მაქვს, მაშინ რა შექნას სახელმწიფომ ხარჯები თავისი სახსრებით დაფაროს?

სავალდებულო დაზღვევის განვითარებას ეს პრობლემა უნდა გადაწყვიტოს. ავტომანქანა

არის დიდი რისკის მქონე, ამიტომ ავტომობილი საწარმო მანქანაში ჩაჯდება დაზღვივის თავისი მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა. ასეთივე სიტუაცია იქმნება ნოტარიუსთან დაკავშირებით. მიმდინარეობს საუბარი, რომ იქნას შემოღებული ნოტარიუსის სავალდებულო დაზღვევა. ასევე უნდა იყოს დაზღვეული ქიმიური პროდუქტის წარმოება თუ სხვა დიდი რისკის მქონე შემთხვევა.

ზემოთ თქულთან დაკავშირებით, რომ საავადმდელო დაზღვევა აუცილებელია საჭირო სახეობაა, მაგრამ ეს დაზღვევა ანაზღაურებს კი მთელ ზარალს. ჩვენი სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით დაზარალებულს საშუალება აქვს წარუდგინოს დამზარალებელს ზარალის დიდი თანხა:

- დაკარგული შემოსავლების ანაზღაურება;
 - მორალური ანაზღაურება.
- ასე რომ ავტომფლობელს დაზარალებულმა

შეიძლება წარუდგინოს ზარალის მთელი სია, ხოლო ავტორტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა უზრუნველყოფს მხოლოდ მაქსიმუმ 2500 ლარის ანაზღაურებას. ეს თანხა გამოითვლია თუ თითოეულ ავტომფლობელს რამდენის გადახდა შეეძლო ტექნიკური დათვალიერების გადასახადზე დაძაბებით. გამოვიდა 20-25 ლარი. საერთოდ ავტომანქანების რაოდენობისა და საგზაო შემთხვევების სტატისტიკის გათვალისწინებით მიიღეს 2500 ლარი მაქსიმუმ. ამასთან ტექნიკური ზარალი არ ანაზღაურდება.

ახეთ სიტუაციაში დაზარალებულის მიერ წაყენებული ზარალი უნდა ანაზღაუროს ისევე ავტომფლობელმა, რადაც 2500 ლარის მეტს სადაზღვევო კომპანია ვერ გადაუხდის. ამის გამო საზოგადოებაში დაზღვევის ამ სახეობამ უკმაყოფილება გამოიწვია.

შემოთ ნათქვამიდან გამომდინარეობს რომ სადაზღვევო პრემია უნდა იყოს რისკის ადეკვატური და უნდა ანაზღაურებდეს ზარალს. თუმცა არსებობს ნაწილობრივი დაზღვევის

სადაზღვევო პრემია უნდა იყოს რისკის ადეკვატური და უნდა ანაზღაურებდეს ზარალს.

მექანიზმი ხელშეკრულების მიხედვით. მაგალითად 50.000 ლარიანი ქონება შეიძლება დაიზღვიოს 20.000 ლარად, ხოლო შემთხვევის დადგომისას ზარალის დანარჩენი ნაწილის ანაზღაურებას კისრულობს თვით დაზარალებული ან სხვა პირი, რაც იქნება გათვალისწინებული უნდა შეკრულების მიხედვით.

საუბარი იყო იმის თაობაზე უნდა იყოს თუ არა ქონების დაზღვევა სავალდებულო. საქართველოს პირობებში, როდესაც ადამიანი ფლობს დიდი ღირებულების ქონებას, ხოლო მისი ღირებულება სასხრებო იმდენად დაბალია, რომ ვერ უზრუნველყოფს საარსებო მინიმუმსაც შეუძლებელია დადაზღვევებული ადამიანი დააზღვიოს თავისი ქონება. ახეთ სიტუაციაში მოსახლეობისათვის ასევე პრობლემაა ნებაყოფლობითი დაზღვევა. საქართველოში შემოსავლების დაბალი დონე ვერ უზრუნველყოფს მოთხოვნას დაზღვევის პროდუქტზე ამაზე მიუთითებს ციფრობრივი მაჩვენებლებიც. 1997 წელს საქართველოს სადაზღვევო ორგანიზაციების მიერ მოზიდული ჯამური სადაზღვევო პრემიები ერთ სულ მოსახლეზე წარმოადგენდა დაახლოებით 1,12 ლარს. ეს კი სადაზღვევო სისტემის განვითარების უმთავრესი ბარიერია.

თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს დაზღვევის პროდუქტები, რომელზეც მოთხოვნა

არის, მაგრამ მიწოდება ვერ ხორციელდება. ფინანსური რისკების დაზღვევის ბაზარი საქართველოში დღესდღეობით აუთვისებელია. ცალკეული ბანკები თანახმა არიან და მოთხოვნას აყენებენ ბაზარზე, რათა დააზღვიონ თავიანთი ფინანსური რისკები, მაგრამ ქართულ სადაზღვევო კომპანიებს საკუთარი სახსრებით ჯერ-ჯერობით ვერ ძალუძთ უზრუნველყონ ასეთი დაზღვევის პროდუქტის მიწოდება. უცხოურ გადამზღვევი ორგანიზაციები კი არ თანხმდებიან ფინანსური რისკების გადაზღვევაზე. მათი აზრით საქართველოში არასტაბილური სიტუაციის გამო ფინანსური რისკების გადაზღვევა მათთვის არამომგებიანი იქნება. ამ დაზღვევის პროდუქტზე საქართველოში რისკის დონე ვერ კიდევ არ არის შეფასებული.

დაზღვევის პროდუქტი მოთხოვნის არასაკმარისი დონე სადაზღვევო სისტემის განვითარების უმთავრესი ბარიერია

ფინანსური რისკების დაზღვევის განვითარება საქართველოს ეკონომიკის ზრდის ერთ-ერთი საშუალება იქნება. რადაც უცხოელ ინვესტორებს შესაძლებლობა ექნებათ დააზღვიონ საქართველოში დაბანდებული ყოველგვარი ინვესტიცია, რაც ხელს შეუწყობს უცხოური

კაპიტალდაბანდების ზრდას. დეპოზიტების დაზღვევა საშუალებას მისცემს საქართველოს მოსახლეობას უშიშრად შეიტანონ ანაზღვები ბანკებში.

ფინანსური რისკების დაზღვევის განვითარებას ხელს უწყობს სადაზღვევო სისტემის არასტაბილური მდგომარეობა

დეპოზიტების დაზღვევისათვის დაკავშირებით საინტერესო იქნება განვიხილოთ ამერიკის შეერთებული შტატების პრაქტიკა. ამერიკაში შექმნილი იყო „დეპოზიტების დაზღვევის კორპორაცია“. ამ ორგანიზაციაში შედიოდა ფედერალური სარეზერვო სისტემის ყველა ბანკი, ხოლო დანარჩენი კომერციული და საშემსახველო ბანკი სურვილის მიხედვით. „დეპოზიტების დაზღვევის კორპორაცია“-ში შესატანი განაკვეთი წარმოადგენდა ერთმეთერთმეტედ ნაწილს საერთო საბანკო დეპოზიტების თითოეული პროცენტოდან. ასევე „დეპოზიტების დაზღვევის კორპორაცია“-ს რაციაზღვევის ნებისმიერ ბანკში კერძო პირის ან ფირმის დეპოზიტს 100.000 აშშ დოლარამდე. „დეპოზიტების დაზღვევის კორპორაცია“-ის გარდა დეპოზიტების დაზღვევას ახდენდა „სასესხო-საშემსახველო ასოციაციების დაზღვევის ფედერალური კორპორაცია“ და „საკრედიტო კავშირების დაზღვევის ეროვნული ფონდი“, რომლებიც დეპოზიტების დაზღვევის

99%-ს ახორციელებდნენ. დღესდღეობით მათ ბაზაზე შექმნილია სპეციალიზირებული ცალკეული სადაზღვევო ფონდები.

საქართველოში ამ პრაქტიკის გამოყენებით შეიძლება ეროვნულ ბანკზე შეიქმნას დეპოზიტების დაზღვევი ორგანიზაცია, ან ცენტრალურმა ბანკმა ხელი შეუწყოს კერძო სადაზღვევო კომპანიის ბაზაზე შეიქმნას დეპოზიტების და სხვა ფინანსური რისკების დაზღვევი ორგანიზაციები. ეს საშუალებას მისცემს ეროვნულ ბანკს იმ ბანკებზე კონტროლის გაუქმობისას, რომელთა დეპოზიტები დაზღვეული იქნება.

დეპოზიტების დაზღვევის განვითარება ხელს შეუწყობს ბანკებში სახსრების მოზიდვას, რაც გამოწვეული იქნება ბანკებისადმი მეტი ნდობით. ეს თავის მხრივ დადებითად იმოქმედებს საბანკო სისტემის განვითარებაზე.

საქართველოში სადაზღვევო სისტემის განვითარებლობის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი არის მოსახლეობაში დაბრუნებული უნდობლობა ძველი დაზღვევის სისტემის მიმართ. მოქალაქეებმა რომლებმაც დაკარგეს თავიანთი სახსრები, შეტანილი ძველი „დაზღვევის სახელმწიფო კომპანიაში“ უნდობლად უყურებენ ყოველგვარ დაზღვევას.

დეპოზიტების დაზღვევა ხელს უწყობს სისტემის განვითარებას

საქართველოს სადაზღვევო სისტემის სხვა პრობლემებს ემატება ინფორმაციის არასაკმარისი დონე. ინფორმაციის არ არსებობა იწვევს სადაზღვევო პროდუქტის გაძვირებას. ყოფილი დაბტოთა კავშირის დროს სიტუაციის არა რეალური შეფასების გამო, მაშინდელ სტატისტიკურ ინფორმაციაზე დაყრდნობით სადაზღვევო კომპანიებს უჭირთ დაზღვევის განხორციელება, ამიტომ საჭიროა ახალი ინფორმაციული უზრუნველყოფა. ამ მიზრზე მუშაობს საქართველოს სადაზღვევო ასოციაცია, რომელიც ევრაზიის ფონდის მხარდაჭერით ახორციელებს სადაზღვევო სისტემის მონაცემთა ბაზის შექმნას. დღესდღეობით ეს ასოციაცია მუშაობს სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების სტრუქტურის დაზიანების დაზღვევის მოწოდებაზე ბაზაზე, რომელიც ერთ-ერთი უმთავრესი პრობლემაა დღესდღეობით საქართველოში, რადგან სოფლის მეურნეობაში მალალი რისკია და დაზღვევა თითქმის არ ხორციელდება ინფორმაციის არ არსებობის გამო.

სადაზღვევო სისტემის მიღვევით განვითარების უმთავრესი ბარიერია უნდა იყოს რისკის ადეკვატური

„დაზღვევის შესახებ“ კანონის საფუძველზე შედგამს დავალებლობის სამსახურის შექმნა ერთ-ერთი უმთავრესი და აუცილებელი პირობა იყო საქართველოს სადაზღვევო სისტემის სრულყოფისათვის. ამ სამსახურის შექმნით საქართველოში პირველად გაჩნდა დაზღვევის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის გამტარებელი, დაზღვევის ურთიერთობების მარეგულირებელი და საზედაპირედველო დამოუკიდებელი სახელმწიფო ორგანიზაცია. მისი საშუალებით შესაძლებელი ხდება სისტემის განვითარება და შემდგომ შედგამს დავალებლობის შედეგად ამ სისტემის კონტროლი.

ინფორმაციის არა საკმარისი დონე იწვევს სადაზღვევო პროდუქტის გაძვირებას, რაც აუზიარებს სადაზღვევო სისტემის განვითარებას.

საქართველოში რეფორმის დაწყებამდე მოქმედებდა სახელმწიფო სავალდებულო დაზღვევის შემდეგი სახეობები:

- ა) მგზავთა სახელმწიფო სავალდებულო დაზღვევა;
- ბ) სანარკოებისა და ორგანიზაციების (ბიუჯეტზე მყოფთა გარდა) ხარჯზე უზედური შემთხვევებისაგან მუშა-მოსამსახურეთა სახელმწიფო სავალდებულო დაზღვევა;
- გ) სახელმწიფო სანარკოების, გაე-რთიანებებისა და ორგანიზაციების ქონების სახელმწიფო სავალდებულო დაზღვევა;
- დ) სასოფლო-სამეურნეო კულტურების სახელმწიფო სავალდებულო დაზღვევა;
- ე) საცხოვრებელი სახლებისა და ბინების სახელმწიფო სავალდებულო დაზღვევა;

საინტერესოა ის ფაქტი, რომ თითოეული სავალდებულო დაზღვევა მონოპოლიზირებული იყო სახელმწიფოს ხელში. არ არსებობდა გადაზღვევის ინსტიტუტი, რის გამოც დაზღვევის რიგი სახეობები ეკონომიკურად არაეფექტური იყო. მაგალითად სასოფლო-სამეურნეო რისკებისა და ქონების დაზღვევა. ცენტრალური სარეზერვო ფონდიდან საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევის სისტემა სუბსიდიის სახით ყოველწლიურად იღებდა რამდენიმე მილიონ მანეთს ხარჯების ასანაზღაურებლად.

აღსანიშნავია ის ფაქტიც რომ 80-იანი წლების დასასრულს დაწყებული გარდაქმნის პროცესი ნაწილობრივ დაზღვევის სფეროსაც შეეხო. იქმნება პირველი ქართული სადაზღვევო კომპანიები „აღდგა“, „გაგაზი“, „კავკასიის სადაზღვევო კომპანია“, „აგაორა“ და სხვა. ამ კომპანიების მუშაობის სფეროს წარმოადგენდა ქონების დაზღვევა, უზედური შემთხვევებისაგან დაზღვევა, ტვირთების დაზღვევა (ამ უკანასკნელის ექსკლუზიური უფლება ჰქონდა სადაზღვევო

კომპანიას „აღდაგი“) ამ პერიოდში ჩნდება დაზღვევის ახალი პროდუქტი სამედიცინო დაზღვევა.

დღესდღეობით გაუქმდა ის სავალდებულო დაზღვევა, რომელიც ექსკლუზიური ხასიათისა იყო. რეფორმის შედეგად ჩამოყალიბდა საქართველოს სადაზღვევო სისტემა (იხ. ცხრილი №1), რომელიც იყოფა ორ ძირითად შემადგენელ ნაწილად:

- სახელმწიფო სოციალური დაზღვევა;
- არასახელმწიფო დაზღვევა.

„დაზღვევის შესახებ“ და „ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონების მიღებამ მნიშვნელოვნად აამძლავრა სადაზღვევო ორგანიზაციების და ქართველი ინვესტორების დანატრესება სადაზღვევო ბიზნესით. გრაფიკზე №1 ნათლად ჩანს თუ როგორ ვითარდებოდა საქართველოს სადაზღვევო ბაზარი. 1989-1991 წლებთან შედარებით 1997 წელს სადაზღვევო ორგანიზაციათა რაოდენობა 23-მდე გაიზარდა, ხოლო დღესდღეობით კი 30-ს მიაღწია (იხ. ცხრილი №3). თუმცა დროთა განმავლობაში ასეთი სწრაფი ზრდა შემცირდება და ორგანიზაციათა რაოდენობა სტაბილური გახდება, რადგან მოსალოდნელია მინიმალური სანესადებო კაპიტლის ოდენობასა და ფლობაზე ნორმატიული მოთხოვნების გაპყვრება. დღეისათვის მინიმალური სანესადებო კაპიტლის ოდენობა დაზღვევის სახეობების მიხედვით მერყეობს 30-60 ათასი ლარის ფარგლებში (იხ. ცხრილი №2).*

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ საქართველოს სადაზღვევო ბაზრით დანატრესდენ მსოფლიოში საკმაოდ ცნობილი სადაზღვევო, საბროკერო და გადამდაზღვევო ორგანიზაციები. უკვე დაარსდა რამდენიმე ერთობლივი ორგანიზაცია — საბროკერი კომპანია „Sedgwick-Georgia“, სადაზღვევო კომპანიები „თბილისი“-London და „Imedi-L International“.**

„დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, სადაზღვევო ორგანიზაციის ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმად დასაშვებია მხოლოდ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება და სააქციო საზოგადოება. საბუღალტრო ორგანიზაციებს აეკრძალათ სადაზღვევო ორგანიზაციების დაფუძნება და სადაზღვევო ორგანიზაციებში დამფუძნებლად ყოფნა. 1998 წლის ივნისის მონაცემებით საქართველოში ლიცენზირებულია და მუშაობს 30 სადაზღვევო ორგანიზაცია (ცხრილი №3). აქედან 2 არის სადაზღვევო — საბროკერო ორგანიზაცია.

საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის მიერ გაცემულია

*წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის ბრძანება №1 „საქართველოს ტერიტორიაზე სადაზღვევო საქმიანობის ლიცენზირების შესახებ“.

**წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

105 ლიცენზია, მათ შორის 103 — სადაზღვევო საქმიანობის და 2 — სადაზღვევო-საბროკერო საქმიანობის განხორციელებაზე.

დაზღვევის სახეობების მიხედვით სადაზღვევო ორგანიზაციების დანატრესება ბაზრის ამა თუ იმ სექტორში შემდგენიად იქნა განანიღებელი:

„ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა“ — ს განხორციელებაზე გაიცა 23 ლიცენზია;

„უბედური შემთხვევებისაგან და ავდემყოფობისაგან დაზღვევა“ — 16;

„ტირთების დაზღვევა“ — 13;

„ქონების დაზღვევა“ — 7;

„სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა“ — 7

„გადამზიდველის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა“ — 6;

„საპარეო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა“ — 5;

„სანეკლსონო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა“ — 3;

„სამედიცინო დაზღვევა“ — 3;

„სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა“ — 3;

„პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევა“ — 3;

„ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ნებაყოფლობით დაზღვევა“ — 3;

„სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა მოსავლის დაზღვევა“ — 2;

„სამრეწველო და კომერციული სანარმოების ხანძრისა და სხვა საშიშროებისაგან დაზღვევა“ — 2;

„სიცოცხლის დაზღვევა“ — 2;

„დაზღვევის სფეროში საბროკერო საქმიანობა“ — 2;

„ვალდებულებათა შეუსრულებლობის პასუხისმგებლობის დაზღვევა“ — 1;

„იურიდიული და ფიზიკური პირების დაზღვევა“ — 1;

„მოქალაქეთა კუთვნილი შენობების დაზღვევა“ — 1;

„საზოგადოებრივი დაზღვევა“ — 1;

„საპენსიო დაზღვევა (დამატებითი შემოსავლების დაზღვევა)“ — 1.

1997 წელს საქართველოს სადაზღვევო ორგანიზაციების მიერ მოზიდული ჯამური სადაზღვევო პრემიები წარმოადგენდა 5.624.300 ლარს, რაც ერთ სულ მოსახლეზე დაახლოებით წარმოადგენს 1,12 ლარს. ეს უზენესი სადაზღვევო ბაზრის განვითარების დასაბუთებს ევროპაში ეს მაჩვენებელი რამდენიმე ათას ლარს აღწევს. გადაზღვევაზე გადარიცხულმა თანხამ შეადგინა 1.614.793 ლარი, ანუ მთლიანი ჯამური პრემიის მხოლოდ 28%.

სადაზღვევო ორგანიზაციების მიერ აღებული რეკის შესაბამისად 1997 წლის განმავლობაში ანაზღაურებულია 1.244.368

ლარი, საიდანაც უშუალოდ საქართველოს სადაზღვევო კომპანიების მიერ გადახდილია 960.471 ლარი; ე.ი. მთლიანად ანაზღაურებულ ზარალში გადაზღვეველთა ხვედრითი წილი

განხორციელება დაიწყო 1997 წლის 1 სექტემბრიდან და უკვე 1998 წლის 1 იანვრისათვის კომპანიების მიერ მიღებულმა ჯამურმა სადაზღვევო პრემიამ დაზღვევის ამ სახეობაში შეადგინა 1.002.483 ლარი. ამ პერიოდისათვის ათვისებული იყო ბაზრის მხოლოდ 10%. ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 1997 წლის ოქტომბერში ბაზრის 75,4%-ს ფლობდა კომპანია „ქართული დაზღვევა“.

1997 წელს საქართველოს სადაზღვევო ორგანიზაციების მიერ მოზიდული ჯამური სადაზღვევო პრემიები ერთ სულ მოსახლეზე წარმოადგენდა დაახლოებით 1,12 ლარს.

მხოლოდ 23%-ია, ხოლო ქართული სადაზღვევო კომპანიების ხვედრითი წილი — 77%.

გრაფიკზე №2 თვალნათლივ ჩანს, რომ მოზიდული პრემიის მიხედვით 1998 წლის 1 იანვრისათვის ბაზრის 85%-ს აკონტროლებდა ოთხი კომპანია და მათი ხვედრითი წილი შემდეგნაირად იყო განანიღებელი:

„საქართველოს სახელმწიფო დაზღვევა“ — 34%;

„კრწანისი“ — 22%;

„აღდაგი“ — 15%;

„ქართული დაზღვევა“ — 13%;

„დანარჩენი 13 კომპანია ფლობდა ბაზრის მხოლოდ 16%-ს.

ქართული სადაზღვევო კომპანიების შემოსავლები დაზღვევის სახეობების მიხედვით 1998 წლის 1 იანვრისათვის (იხ. დანართი №3) შემდეგნაირად განაწილდა:

„უბედური შემთხვევებისაგან და ავადმყოფობისაგან დაზღვევა“ — 34%;

„ქონების დაზღვევა“ — 32%;

„ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა“ — 18%;

„ტირთების დაზღვევა“ — 5%;

„სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა“ — 4%.

საპროგნოზო მონაცემებით, 1998 წლისათვის საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის შემოსავლების სტრუქტურაში მოსალოდნელია დაზღვევის, საპარეო-სატრანსპორტო და სადაზღვეო-სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევის ხვედრითი წილის ზრდა. 1998 წლის განმავლობაში „ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა“ — ში სადაზღვევო კომპანიების შემოსავლები დინამიურად გაიზარდება და წლის ბოლოსათვის 50%-ს შეადგენს. სავალდებულო დაზღვევის ეს სახეობა ხორციელდება „ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს 1997 წლის 27 ივნისის კანონის საფუძველზე.

ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის განხორციელების ლიცენზია, როგორც ვთქვით მიღებული აქვს 23 სადაზღვევო კომპანიას. დაზღვევის ამ სახეობის

დაზღვევა“. 1998 წლის 1 იანვრისათვის კი ეს მაჩვენებელი შემცირდა 71%-მდე (იხ. ცხრილი №4). ეს ტენდენცია თვალნათლივ მიუთითებს იმაზე, რომ აღნიშნული სავალდებულო დაზღვევის ბაზარზე მომუშავე სადაზღვევო კომპანიების შორის ყალიბდება ჯანსაღი კონკურენცია, რაც თავის მხრივ, ბაზრის წარმატებული განვითარების სანაშინელია.

ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა შედარებით მომგებიანი საქმიანობაა სადაზღვევო კომპანიებისათვის, ამიტომაც ყველაზე მეტი ლიცენზია დაზღვევის ამ სახეობაზე არის მიღებული. მასზე მოქმედებს ის ფაქტორიც, რომ სატრანსპორტო შემთხვევებისას დაზარალებულის მცირე დაზიანების დროს ავტომფლობელები ცდილობენ საკმაო პოლიცის ჩაურევლად მოაგაგონონ საქმეები. ასეთ სიტუაციაში ისინი ზარალი თვითონ ანაზღაურებენ და არ მიმართავენ სადაზღვევო კომპანიებს. ამის გამო ზოგიერთ კომპანიას, რომელიც თითქმის ერთი წელიწადია ფუნქციონირებს დაზღვევის ამ სახეობით შემოსავალი 60.000 ლარამდე აქვს ზარალით არ აუზარაურობიათ, რადგან მოთხოვნა არაის არ წარუყენებია.

1998 წლის პირველი კვარტლის მონაცემებით (სულ ანგარიშების ფორმები წარმოდგენილი აქვს 19 სადაზღვევო კომპანიას) სადაზღვევო კომპანიების მიერ მოზიდული ჯამური პრემია შეადგინა 1 264 664 ლარს (იხ. გრაფიკი №6), მათ შორის გადაზღვევაზე გადარიცხული პრემია შეადგენს 284 560 ლარს ანუ ჯამური პრემიის 22,5%-ს, კომპანიების დარჩენილი პრემია კი 980 104 ლარს ანუ ჯამური პრემიის 77,5%-ს. 1998 წლის პირველ კვარტალში სადაზღვევო კომპანიების მიერ მთლიანად ანაზღაურებულმა ზარალმა შეადგინა 335 839 ლარი, მათ შორის გადაზღვევის გამოკლებით 17 250 ლარი. როგორც გრაფიკზე №5 ჩანს გადაზღვევაზე გადარიცხული თანხა 1998 წლის 1 კვარტალში 1997 წელთან შედარებით პროცენტულად მცირდებოდა, ხოლო უცხოური კომპანიების მიერ ანაზღაურებული ზარალი იზრდება 23%-იდან 95%-მდე.

სადაზღვევო კომპანიების მიერ 1998 წლის პირველ კვარტალში მოზიდული ჯამური პრემიის (1 264 664 ლარი) ძირითად ნაწილს მო- დის ავტომოტორანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო

დაზღვევაზე და სიცოცხლის დაზღვევაზე, შესაბამისად 40,6% და 20,7%. დაზღვევის თექვსმეტი სახეობიდან სამში — ერთ-მლნიანი სასოფლო სამეურნეო მარცვლულ-კულტურების, სამედიცინო და ტურისტების დაზღვევა არ განხორციელებულა.

ზედამხედველობის სამმართველო არის საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის სტრუქტურული ერთეული, რომლის ძირითადი ამოცანაა სადაზღვევო საქმიანობაზე ზედამხედველობის განხორციელება და სადაზღვევო ორგანიზაციების მიერ „დაზღვევის შე-სახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ მოთხოვნათა დაცვის უზრუნველყოფა.

ზედამხედველობის სამმართველო თავის საქმიანობაში ხელმძღვანელობს „დაზღვევის შესახებ“ კანონით, მოქმედი კანონმდებლობით, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით და განკარგულებით, საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის დებულებით და პასუხისმგებელია დაკისრებული ამოცანებისა და ფუნქციების შესრულებაზე.

ზედამხედველობის სამმართველოში სისტემატიურად ტარდება სადაზღვევო ორგანიზაციების მიერ გაწეული მუშაობის ანალოზი წარმოდგენილი მონაცემების მიხედვით.

ზედამხედველობის სამმართველომ ჩაატარა შემონეშა სადაზღვევო ორგანიზაციების სანესადებო კაპიტალის რაოდენობის დადგენის მიზნით. შემონეშებით დადგენილია, რომ სადაზღვევო კომპანია „ნიაპ“, რომლის სანესადებო კაპიტალი შეადგენს 40 000 (ორმოცი ათასი) ლარს, 1997 წლის 16 დეკემბრის შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე ერთი პირის სანარმოს „გიგის“ გაუნაღდა ნაღდი ანგარიშსწორებით 1850 ლარი სადაზღვევო პოლისების დაბეჭვდაზე, რითაც დაარღვია „საქართველოს ტერიტორიაზე სადაზღვევო სქმიანობის ლიცენზირების წესების“ 21-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც სადაზღვევო კომპანია ვალდებული იყო სანესადებო კაპიტალის თანხების გახარჯვის თაობაზე ეცნობებინა 7 დღის განმავლობაში საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურისათვის.

აღნიშნული დარღვევის თაობაზე სადაზღვევო კომპანია „ნია“ გაფრთხილებულ იქნა 1998 წლის 20 მარტის №10/5 წერილით.

სადაზღვევო კომპანია „ორიონ-გარანტი“ ჩატარებული შემონეშებით დადგინდა, რომ სანესადებო კაპიტალი, რომელიც ქ. თბილისის დიდუბის რაიონის სასამართლოს მიერ რეგისტრაციისათვის 1997 წლის 16 ოქტომბრის მდგომარეობით განსაზღვრულ იქნა 30 000 (ოცდაათი ათასი) ლარის ოდენობით და რომელიც შევსებული იქნა დამფუძნებლების მიერ მთლიანად, გახარჯულია და 1998 წლის 10 მარტის მდგომარეობით ნაშთად ირიცხებოდა 160 (ასამოცი) ლარი.

საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო

ყოველივე ზემოთაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვინაიდან სააქციო საზოგადოება „პირველი საპენსიო ფონდის“ საქმიანობა საპრივატიზაციო ბარათების მოზიდვის სახით განხორციელებული იყო ულიცენზიოდ და მის ამ ქმედებაზე რეაგირება სცილდება საქართველოს საპრივატიზაციო კონფერენციის ზედამხედველობის სამსახურის კომპეტენციას, მასალები შემდგომი რეაგირებისათვის გადაეცა საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს და საქართველოს საგადასახადო ინსპექციას.

სააქციო სადაზღვევო საზოგადოება „ცენტრალური სადაზღვევო კომპანია“ და შეზღუდული პასუხისმგებლობის სატრანსპორტო სადაზღვევო საზოგადოება „იმედის“ სარკინიგზო ტრანსპორტის მგზავრთა ერთობლივი ნებაყოფლობით დაზღვევის განხორციელების სისწორის შემონეშებისას გამოვიჩინა, რომ მათ მიერ სარკინიგზო მგზავრთა დაზღვევისას დაშვებულია სადაზღვევო კანონმდებლობის დარღვევის ფაქტები. აღნიშნული ალმოფხვრის მიზნით საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის 1998 წლის 17 მარტის №07/შ ბრძანება, რაც დღეის მდგომარეობით შესრულებულია და დოკუმენტური შემონეშების შედეგებზე კოლეგია მასალები წარედგინება დამატებით.

1998 წლის 2 თებერვალზე ზედამხედველობის სამმართველოს განცხადებით მიმართა შპს „რიონის“ დირექტორმა ნ. მსხვილაძემ, რომელიც ითხოვდა ლიცენზიის გაუქმებას. შემონეშების შედეგად დადგინდა, რომ სადაზღვევო კომპანიის არაინარი საქმიანობა არ უწარმოებდა და ვალდებულებით არა აქვს აღებული. შემონეშების მასალების საფუძველზე გაუქმებული იქნა შპს „რიონის“ ლიცენზია და აღნიშნულზე ეცნობა ყველა სათანადო ორგანოს.

ზედამხედველობის სამმართველომ სააქციო საზოგადოება „პირველი საპენსიო ფონდში“ ჩატარებული დოკუმენტური შემონეშებით გამოვიჩინა, რომ სააქციო საზოგადოების მიერ საანგარიშო პერიოდში მოქალაქეებისაგან მოზიდული იქნა 8832 საპრივატიზაციო ბარათი (ვაუჩერი) „დამატებით პენსიის დაზღვევის“ პოლისებზე გაცვლის გზით. მოზიდული 8832 ცალი ვაუჩერიდან 7854 ვაუჩერი შექმნილია 18 საპრივატიზაციო სააქციო საზოგადოების 106 942 ცალი უბრალო სახელობითი აქცია, რომელთა საერთო ნომინალური ღირებულება შეადგენს III 163 აშშ დოლარის ექვივალენტს.

სააქციო საზოგადოება „პირველი საპენსიო ფონდის“ ზემოთაღნიშნული საქმიანობა, რაც გამოიხატება მოსახლეობიდან საპრივატიზაციო ბარათების მოზიდვაში, როგორც რეგისტრაციის დროს სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ასევე ზედამხედველობის სამსახურის 1997 წლის 9 ოქტომბრის №03/8 წერილის პასუხად საქართველოს სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს „სპეციალიზირებული საინვესტიციო ფონდების ლიცენზირების შესახებ“ 1997 წლის 24 ოქტომბრის №06-609/67 განმარტებითი წერილით, საჭიროებდა სათანადო ლიცენზირებას. ასეთი ლიცენზია სს „პირველი საპენსიო ფონდს“ არ გააჩნია.

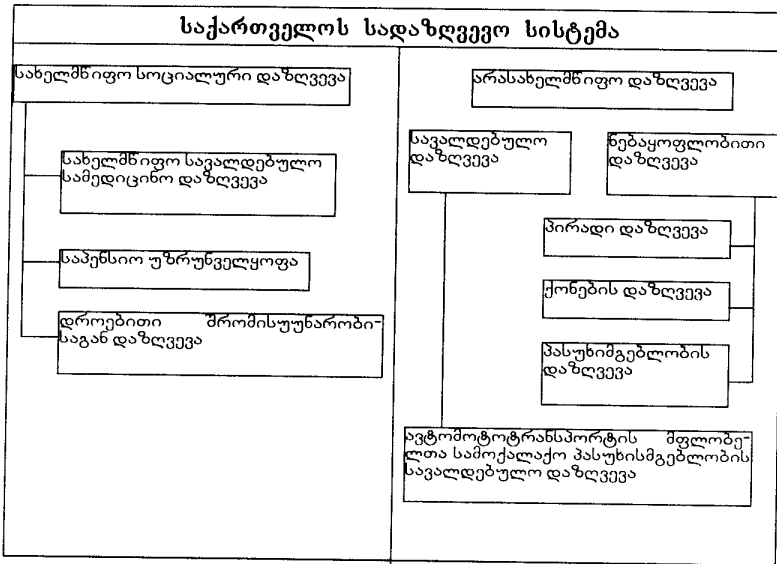
დოკუმენტური შემონეშებით დადგინდა, რომ კომპანია მ/წლის 7 აპრილის მდგომარეობით ანგარიშსწორების ანგარიშზე ერიცხებოდა 9 027 ლარი, რაც წარმოადგენს კომპანიის მიერ დაზღვევის ხელშეკრულებებით მოზიდულ პრემიას. რაც შეეხება სანესადებო კაპიტალს (ფულადი ფორმით), რომელიც სააქციო საზოგადოებისათვის განსაზღვრულია 32 ათასი ლარის ოდენობით და რომელიც კომპანიის მიერ განმეორებით შევსებული იქნა 1998 წლის 16 თებერვალს. გაირკვა, რომ თანხის ანგარიშზე შეტანიდან მეორე დღეს ანუ 17 თებერვალს თანხა გამოტანილია ნაღდი ანგარიშსწორებით და იგი საქვეანგარიშოდ ერიცხება კომპანიის გენერალურ დირექტორს.

აღნიშნული ფაქტის გამოვლენისთანავე საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის პირველი მოადგილის სახელზე გაკეთდა მოსხენებითი ბარათი, რის საფუძველზეც სამსახურის უფროსის ა/წლის 13 აპრილის №10/12 და №10/13 წერილებით გაფრთხილებული იქნენ კომპანიის გენერალური დირექტორი და სამეთვალყურეო საბჭო, სანესადებო კაპიტალის დაუყოვნებლივ შევსების შესახებ.

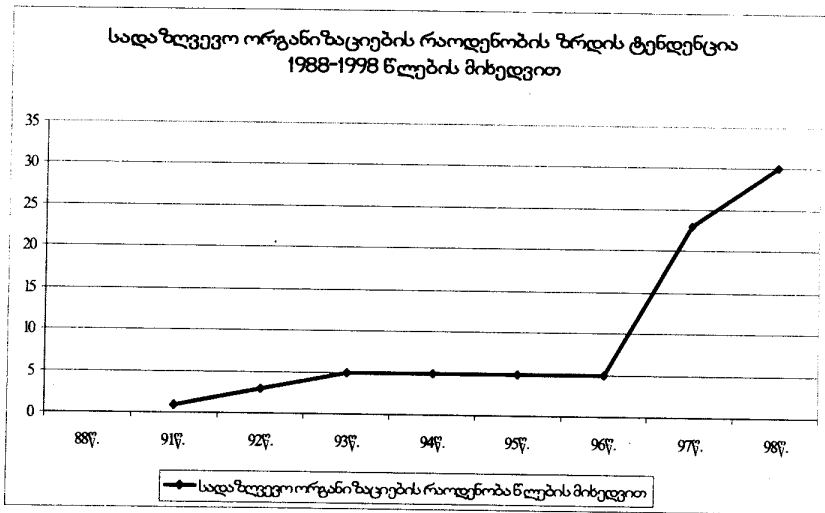
სააქციო სადაზღვევო საზოგადოება „ცენტრალური სადაზღვევო კომპანიაში“ დღეის მდგომარეობით დოკუმენტური შემონეშება დამთავრებულია და მისი შედეგები კოლეგიას წარედგინება დამატებით.

საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურში იქმნება საკონსულტაციო საბჭო, რომელთა წევრები არიან სადაზღვევო კომპანიების, არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, მეცნიერები. ჯერ-ჯერობით ეს საბჭო არ ფუნქციონირებს, მაგრამ თანამშრომლობა მაინც მიმდინარეობს. მჭიდრო ურთიერთობა აქვს საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურსა და საქართველოს სადაზღვევო ასოციაციას.

ცხრილი №1

გრაფიკი №1

წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

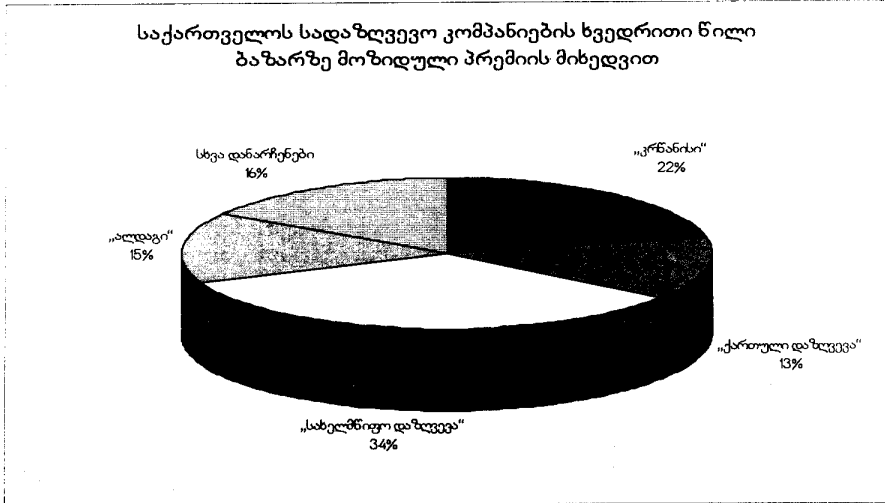
ცხრილი №2

მინიმალური სანესდებო კაპიტალი დაზღვევის სახეობების მიხედვით

№	დაზღვევის სახეობები	მინიმალური სანესდებო კაპიტალი (ლარებში)
1.	სიცოცხლის დაზღვევა	50.000
2.	საპენსიო დაზღვევა (დამატებითი შემოსავლების დაზღვევა)	
3.	ფინანსური რისკების დაზღვევა	40.000
4.	ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა	
5.	გადამზიდველის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა	
6.	პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევა	
7.	ვალდებულებათა მესურვლებლობაზე პასუხისმგებლობის დაზღვევა	
8.	სხვა სახეობების სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა	
9.	უბედური შემთხვევებისაგან და ავდემყოფობისაგან დაზღვევა	30.000
10.	სამედიცინო დაზღვევა	
11.	სახელმწიფო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა	
12.	საპირეო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა	
13.	სანყლოსნო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა	
14.	ტვირთების დაზღვევა	
15.	ყველა სხვა სახეობების დაზღვევა გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი ბოლო ოთხი სახეობისა	
16.	გადაზღვევა	60.000

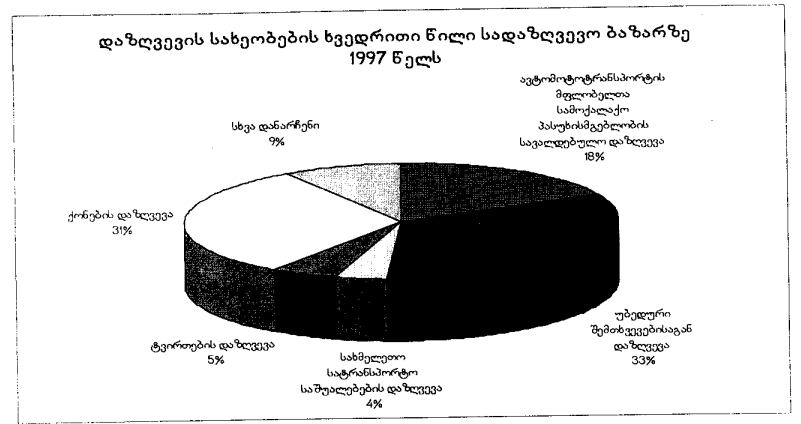
„კარგო“	ა) უბედური შემთხვევებისა და ავადმყოფობისაგან დაზღვევა; ბ) ტვირთების დაზღვევა; გ) ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა;	
„საქართველოს სადაზღვევო კომპანია“	ა) უბედური შემთხვევებისაგან და ავადმყოფობისაგან დაზღვევა; ბ) ტვირთების დაზღვევა;	
„ჯი-აი-აი“	საბროკერო საქმიანობა დაზღვევის სფეროში	
„იბერია“	ა) უბედური შემთხვევებისაგან და ავადმყოფობისაგან დაზღვევა; ბ) სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა; გ) ქონების დაზღვევა; დ) ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა;	
„დ.გ.ზ. კომპანი“	უბედური შემთხვევებისაგან და ავადმყოფობისაგან დაზღვევა;	
„ანგლო-ქართული სადაზღვევო კომპანია“	ა) სიცოცხლის დაზღვევა; ბ) უბედური შემთხვევებისაგან და ავადმყოფობისაგან დაზღვევა; გ) სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა; დ) საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა; ე) სანაოსნო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა; ვ) ტვირთების დაზღვევა; ზ) ქონების დაზღვევა; თ) ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა; ი) ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის ნებაყოფლობითი დაზღვევა; კ) გადამზიდველის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა; ლ) პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევა; მ) სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა;	
„სანატო“	სამედიცინო დაზღვევა	
„ერი“	ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა;	სამოქალაქო
„იმერეთი“	ავტომოტოტრანსპორტის მფლობელთა პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა;	სამოქალაქო

გრაფიკი №2

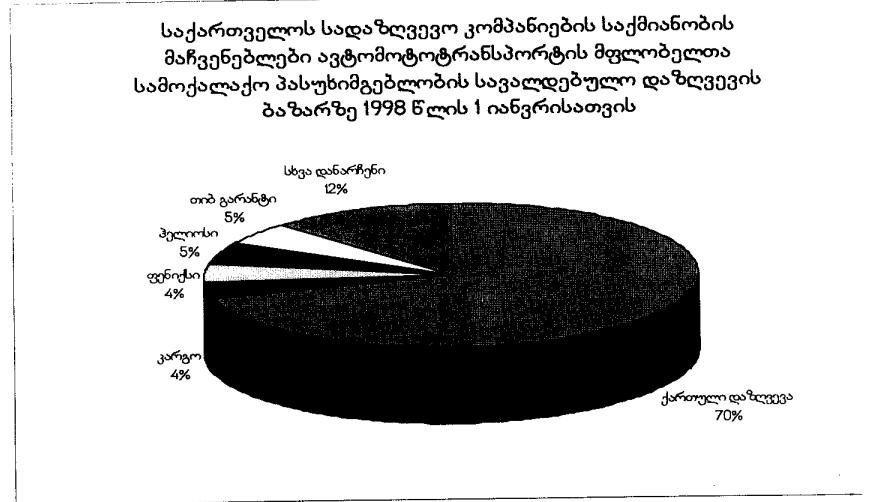
წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

გრაფიკი №3

წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

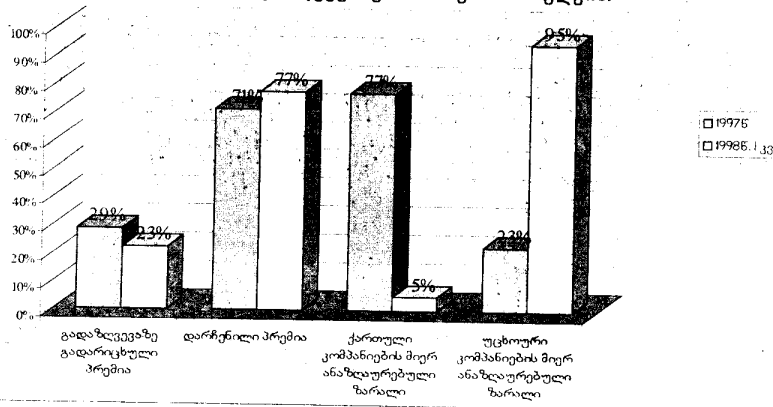
გრაფიკი №4

წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

გრაფიკი №5

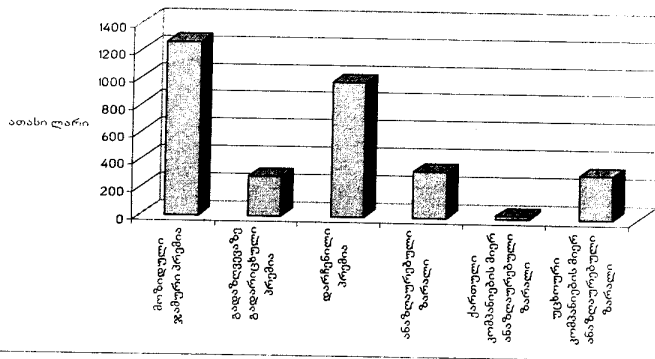
მოზიდული სახსრები და ანაზღაურებული ზარალი უცხოური და ქართული სადაზღვევო კომპანიების მიხედვით

წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

გრაფიკი №6

1998 წლის პირველ კვარტალში მოზიდული სახსრები და ანაზღაურებული ზარალი

წყარო: საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური

ფრიდრიხ ებერტის ფონდი

ფრიდრიხ ებერტის ფონდი წარმოადგენს დამოუკიდებელ საზოგადოებრივ-კულტურულ ორგანიზაციას, რომელიც მჭიდრო კავშირშია გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიასთან. იგი დაფუძნებულ იქნა 1925 წლის 2 მარტს ვაიმარის პირველი პრეზიდენტის, სოციალ-დემოკრატების ლიდერის ფრიდრიხ ებერტის საპატივცემულოდ.

დღესდღეობით ფრიდრიხ ებერტის ფონდის თანამშრომელთა რიცხვი 540 კაცს შეადგენს. ფონდს ბიუროები გააჩნია მსოფლიოს 89 ქვეყანაში.

ფონდის მოღვაწეობის სფეროში უძის:

- დემოკრატიული სულისკვეთებით საზოგადოების ყველა ფენის წარმომადგენელთა განათლება;
- ერთაშორისი თანხმობის ხელშეწყობა და განვითარებად ქვეყნებთან თანამშრომლობა;
- როგორც გერმანიაში, ასევე მის საზღვრებს გარეთ მცხოვრები ნიჭიერი სტუდენტებისა და ახალგაზრდა მეცნიერ-მუშაკებისათვის სტიპენდიების გამოყოფა;
- სამეცნიერო გამოკვლევების, კვლევითი სამუშაოების ნახალისება;
- კულტურისა და ხელოვნების განვითარების ხელშეწყობა.

საქართველოში ფონდის წარმომადგენლობა 1994 წელს დაარსდა. ფონდი აქტიურად თანამშრომლობს როგორც სამთავრობო, ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, განსაკუთრებით კი - ახალგაზრდულ ორგანიზაციებთან. კონფერენციების და სემინარების მონაწილეთ, სატელევიზიო პროგრამებითა თუ სპეციალისტების მომზადებით იგი ცდილობს თავისი წვლილი შეიტანოს აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის გამოცდილების, ცოდნის გაცვლაში.

საქართველოში ფონდის საქმიანობის სფერო შემდეგ საკითხებს მოიცავს:

- დემოკრატიის მხარდაჭერა, ეთნიკური უმცირესობების და ქალთა მოძრაობის დაცვა;
- ეკონომიკური რეფორმა, სოციალური პოლიტიკა და გარემოს დაცვა;
- საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა.

ფრიდრიხ ებერტის ფონდი საქართველოში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს სემინარულ მუშაობას სხვადასხვა ასაკობრივ და პროფესიულ ჯგუფებთან, როგორცია, მაგალითად; კონფლიქტების გადაწყვეტის ალტერნატიული გზების შემუშავების მიზნით ტრენინგ-სემინარების ჩატარება ლტოლვილებთან, ჟურნალისტებთან, პოლიციელებთან; მართვის, ეკონომიკის, სამართლის საკითხების ირგვლივ — ცალკეული რეგიონების გამგებლებთან. ფონდის ხელშეწყობით ქვეყნდება მთელი რიგი პუბლიკაციები სხვადასხვა თემებზე, უმაღლეს სასწავლებლებში ეწყობა ვიდეო-ლექციები, რომელთაც უძღვებიან გერმანიიდან მონეული მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები.

ფონდთან მჭიდრო თანამშრომლობით საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის მიერ შემუშავებულ იქნა ისეთი მნიშვნელოვანი კანონპროექტები, როგორცია, გარემოსდაცვითი ნებართვისა და პოლიტიკური ორგანიზაციების შესახებ კანონპროექტი. აგრეთვე, ამავე ფონდის ფინანსური დახმარებით გახდა შესაძლებელი ცენტრში არსებული სამუშაო ჯგუფის „ეკონომიკა, ფინანსები და სოციალური პოლიტიკა“ აქტიური მოღვაწეობა.

ფრიდრიხ ებერტის ფონდს მომავლისათვის განზრახული აქვს სამოქმედო ასპარეზის გაზრდა და მუშაობის უფრო აქტიურად წარმართვა საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში.

საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი

საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი დაფუძნებულ იქნა 1995 წლის ივლისში. იგი წარმოადგენს დამოუკიდებელ, არასამთავრობო, არაპოლიტიკურ, არაკომერციულ ორგანიზაციას. მისი წევრები არიან სხვადასხვა სამეცნიერო წრეების წარმომადგენლები, მდიდარი გამოცდილების მქონე სპეციალისტები, ასევე სტუდენტები და ასალგაზრდები, რომლებიც გამოცდილ თანამშრომლებთან ერთად მუშაობენ ცენტრისათვის პრიორიტეტულ პრობლემატიკაზე და თანამშრომლებზე როგორც ადგილობრივ, ასევე საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

ცენტრი სხვა ტრადიციული ტიპის არასამთავრობო ორგანიზაციებისაგან განსხვავებით, ამ შემოიფარგლება მხოლოდ დამოუკიდებელი მკვლევარისა და დამკვირვებლის როლით და ცდილობს, გაელენა იქონიოს ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებზე. ამ მიზნით ცენტრი აქტიურად თანამშრომლობს არა მარტო სამეცნიერო და არასამთავრობო, არამედ სამთავრობო ორგანიზაციებთანაც, რათა საერთო ძალისხმევით შემუშავდეს ჩვენს ქვეყანაში არსებული რთული ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრის ოპტიმალური გზები. ცენტრში დამუშავებული სტრატეგიული გეგმები საბოლოო სახეს მხოლოდ მრავალჯერადი საჯარო განხილვების შემდეგ ღებულობს, რაც უზრუნველყოფს ამ პროცესში ყველა დაინტერესებული პირისა თუ ორგანიზაციის მონაწილეობას.

ცენტრის რეგულარულ გამოცემებში — ბიულეტენებში გაშუქებული საკითხების სწავლვ სისტემატიურად ეწყობა განხილვა-სემინარები.

ცენტრის პრიორიტეტული მიმართულებები:

- საზოგადოება და დემოკრატია
- გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება
- საგარეო პოლიტიკა და ეროვნული უსაფრთხოება
- ეკონომიკა, ფინანსები და სოციალური პოლიტიკა

განხორციელებული პროექტები

1. კანონპროექტი საქართველოს გარემოსდაცვითი ნებართვების შესახებ; კანონი მიღებულია პარლამენტის მიერ.
2. კანონპროექტი საქართველოს პოლიტიკური ორგანიზაციების შესახებ; კანონი მიღებულია პარლამენტის მიერ.
3. საქართველოს ტერიტორიული მონყოების შესახებ კონცეფციის შემუშავება.

ცენტრის სპონსორები

1. ფრიდრიხ ებერტის ფონდი, გერმანია
2. ნიდერლანდების ორგანიზაცია საერთაშორისო თანამშრომლობისა და განვითარებისათვის, ჰოლანდია.
3. ბერგოფის კონფლიქტოლოგიის ინსტიტუტი, გერმანია

ცენტრის საქმიანობით დაინტერესებულ პირებს დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად შეუძლიათ, დაგვიკავშირდნენ.

ქობილისი 380002, მარჯანიშვილის ქ. №19, საფოსტო ყუთი №45;
ტელ/ფაქსი: (995 32) 964124/957030;

ელექტრონული ფოსტა: csrdg@iberiapac.ge